

BRYNBERGET

MED

ÄLGTORPET

SAMT IDTJÄRNSBODARNA.

**En historik över en finnby i den
nordligaste delen av Grangärde.**

Av Kjell Vadfors

FÖRORD.

Emedan den gamla finnbyn Brynberget med det angränsande Älgtorpet har en intressant historia, kan det anses vara befogat med en liten historik.

Jag har därför gjort en sammanställning över gårdar och släkter, vilken presenteras nedan. Härtill har även fogats en redogörelse över den gamla krogen Vilmora samt den sägenomspunna grottan Bond-Olles Busu.

Källmaterialet har främst utgjorts av kyrkoarkivalierna i Grangärde Kyrkoarkiv:

Husförhörslängder

Församlingsböcker

Dop- och Födelseböcker

Lysnings- och Vigselsböcker

Död- och Begravningsböcker

Vidare har domböckerna varit en viktig kunskapskälla liksom Ludvika Bruks Arkiv (Länsarkivet i Håksberg). En del gamla sägner och muntliga berättelser har även utgjort grund för historiken. Till det hela har fogats en avritning av en karta över Brynberget, som förvaras i Nyhammars Bruks Arkiv. Vad beträffar Vilmora har en del uppgifter inhämtats från Olle Hommans anteckningar om Södra Tansbodarna 1939 i Nordiska Museets arkiv.

För den som vill fördjupa sig ytterliggare i Brynbergets och Älgtorpets historia hänvisar jag till Holger Karlssons utmärkta artikel i boken Dalarna 1996, utgiven av Dalarnas Fornminnes och Hembygdsförbund.

Karlsänge i oktober 2001

Kjell Vadfors

Materialet omredigerat och kompletterat 2014 och 2017.

INLEDANDE HISTORIK.

Brynberget, som ligger i den allra nordligaste delen av Grangärde församling invid gränsen mot Gagnef, är mycket högt beläget (360 meter över havet) i en syd-slutning. Stigningen från Tanstjärn upp till Brynberget uppgår till hela 80 meter. Läget var förmånligt för odling, dels på grund av en god jordmån, dels genom att nattfroster var sällsynta här under sommarhalvåret. Brynberget var ursprungligen en finnby, och den första nedsättningen synes ha skett omkring 1687. År 1685 anhöll Hindrik Hindriksson om tingsrättens tillstånd att *få sig uppsöka ett byggningsställe inemot sockenrådet Tansevägg, som gränsar intill Gagnef*. Två nämndemän fick nu i uppdrag att syna den tilltänkta byggsplatsen.

Ungefär samtidigt förefaller även Hindriks svåger, Thomas Görsson, ha slagit sig ner i Brynberget som nybyggare. Av allt att döma byggde Hindrik på den plats som senare kallades för Västergården, medan Thomas slog ner sina bopålar vid Östergården. Båda gårdarna kom sedermera att klyvas i vardera två gårdar, varför Brynberget på så sätt kom att bestå av fyra gårdar. Om man så även medräknar det inom Gagnef belägna Älgtorpet, kunde man som mest notera fem gårdar i byn.

För att återgå till Brynbergets tidigare historia kan nämnas, att man mot slutet av 1600-talet fick problem med myndigheterna, vilket framgår av nedan återgivna tingsprotokoll från 1697:

Framkom för Rätten Hindrik Hindrikssons änka, hustru Karin Halfvarsdotter, till hemvist uti ett nybygge på Brynberget, uppvisandes ett Rättens tillståndsbevis av den 3 och 4 Februari 1688, varigenom hennes man efterlätit blivit att upptaga sig ett torpställe vid sockenrådet som gränsar intill Tuna socken, vilket sedan efter 6 års förlopp skall läggas skatte, begärandes alltså nu änkan uppå samma torp, som hon kallade Brynberget, en vederbörlig skattläggning; Men alldenstund Hans Kungl. Maj:t den 25 Maj 1696 i nåder förordnat att både alla skadeliga sågar och oskattlagde torp på Bergslagsskogarna böra och skola efter hållen rannsaking nederrivas, havandes yttermera Högvälborne Baron och Landshövdingen genom brev till Härads-hövdingen av den 24 Oktober samma år påmint att på intet torp i Bergslagen skatteläggning tillåtas skulle utan föregången communication med Kung. Bergscollegi. För den skull kunde ej heller Rätten bevilja denna sökande parten, änkan Karin Halfvarsdotter, någon skattläggning på denna lilla lägenhet.

Av det ovan återgivna protokollet kan man för övrigt dra slutsatsen, att det var finnarna själva, som började kalla platsen för Brynberget. Bakgrunden till beslutet om rivning av alla torpen på skogarna var den, att kronoallmänningarna blivit tilldelade bruken som så kallade recognitionsskogar. I det här fallet var det ägarna av Ludvika Bruk som ville komma åt de över 500 tunnland skog som tillhörde Brynberget.

Enligt sägnen skall det negativa utfallet av rättegången ha föranlett Hindrik Hindrikssons änka att fotvandrade de 25 milen till Stockholm, där hon fått audiens hos kungen Karl XII, och hos honom vädjat om att få behålla torpet. Hon skall därvid ha erhållit ett kungligt brev på besittningsrätten till Brynberget. Det berättas också att representanter för Ludvika Bruk senare skall ha kommit upp till Brynberget och begärt att få de det

kungliga brevet och sedan lånat det under förevändning att söka fastställa några rågångar. När Brynbergsfolket senare ville ha tillbaka sitt brev, nekade bruksherrarna och sade, att de aldrig hade lånat något brev. Det var nu fritt fram för dem att lägga beslag på Brynberget och de tillhörande 527 tunnlanden skog. Detta synes ha skett omkring 1776. Detta år gjordes nämligen en värdering av Brynbergstorpen för Ludvika Bruks räkning. Ägare av Bruket var vid denna tid Baronen och Överjägmästaren Johan Axel Cedercreutz. Han var, liksom fadern, Kammarherren Carl Gustaf Cedercreutz, känd för sin driftighet men också för att vara mycket hänsynslös. De kontrakt som sedan upprättades med deras landbönder (arrendatorer) kan närmast betraktas som slavkontrakt.

Ludvika Bruk behöll sedan sitt grepp över Brynberget ända fram till 1871, då Nyhammars Bruk genom ett jordebyte blev ägare av byn. Det förtjänar här att påpekas, att det enligt traditionen skall ha varit Nyhammars Bruk som frånlurat Brynbergsfolket deras gårdar. Detta missförstånd har säkerligen uppkommit därigenom att Nyhammars Bruk under senare år var ägare av Brynberget. De behöll äganderätten ända fram till omkring 1929, då Nyhammars Bruk genomlevde en kris, varigenom stora delar av skogarna splittrades. Ny ägare blev nu Billeruds AB, vilka senare genomförde ett skogsbyte med Stora Kopparbergs Bergslag, nuvarande Stora Enso, vilka idag är ägare av Brynberget. Tilläggas kan, att bröderna Fredrik och August Jansson på 1930-talet gjorde ett försök att återvinna Brynberget. En advokat hade nämligen förespeglat dem, att de skulle ha stora möjligheter att återfå gården. Utredningen drog ut på tiden, och advokaten kunde under tiden kvittera ut avsevärda belopp av Brynbergsfolket, endast för att så småningom meddela dem att en äganderättsprocess skulle vara meningslös.

Vad beträffar de gamla finnsläkterna försvann de från Brynberget redan omkring 1780, och det blev istället landbönder med svenskt ursprung som flyttade in till byn. Den släkt som under senare tid ensam blev kvar i Brynberget, flyttade in från Saxhyttan 1806. De bodde först på Västergården, men flyttade sedermera till Östergården.

En riktig väg till Brynberget byggdes från Nyhammar via Idtjärnsbodarna 1938. Tio år senare, närmare bestämt sommaren 1948, byggde Stora Kopparbergs Bergslag en skogsbilväg, vilken rundade östra och norra sidan av Tanstjärn, och som slutligen mynnade ut vid Kybäcksheden. Sitt kvarnställe hade Brynbergsfolket i Kittbäcken några kilometer västerut. Kvarnen är sedan länge borta.

Brynberget avfolkades helt 1946 då Östergården ödelades. Västergården hade då sedan länge varit borta. Skogen har nu återtagit det mesta av de med så stor möda uppodlade åkermarkerna. Endast ett antal odlingsrösen vittnar om gångna tiders odlingsflit i Brynberget. Vid Östergården finns idag boningshuset bevarat, vidare tvenne stolpbodar, en tröskloge med vidbyggt redskapslider samt en bod. Ladugården har funnits kvar i relativt sen tid, men är numera riven. NTO:s Scoutförbund i Stockholm har under många år utnyttjat Brynbergsgården för lägerveckor, men denna verksamhet har under senare år avtagit. Gården har under senare tid fått en ny ägare.

VÄSTERGÅRDEN.

Den under den inledande historiken omnämnde **Hindrik Hindriksson** var född 1648 i Norrhörken i Ljusnarsberg, son till Hindrik Larsson och Cecilia Larsdotter. Han fick 1678 en oäkta son med en Margreta Thomasdotter. År 1681 gifte han sig, (dock inte med den ovan nämnda Margreta). Familjen var till en början bosatt i Hedbyn, men blev alltså sedermera nybyggare i Brynberget. 1687 sålde Hindrik sin hustrus arvsrätt i Hedbyn, således ett par år efter flytten till Brynberget. Hindrik Hindriksson avled redan den 30 oktober 1687, endast 39 år gammal. Dödsorsaken okänd. Hustrun hette **Karin Halfvarsdotter**, och hon var född 1652 i Hedbyn och dotter till Halfvar Persson och dennes hustru Karin Eriksdotter. Hon gifte sig vid 28 års ålder och födde tre barn. Det var alltså hon, som när hon varit änka i 10 år, skall ha uppsökt Karl XII och utverkat det kungliga brevet på Brynberget. Karin Halfvarsdotter avled den 11 september 1698, endast 46 år gammal. Inte heller här finns någon dödsorsak angiven.

Gården ärvdes sedermera av sonen **Erik Hindriksson**, född 1688 i Brynberget. Han gifte sig 1716, och var först bosatt på svärfaderns gård i Persbo, men flyttade omkring 1720 till Brynberget, där han sedan blev bosatt under resten av sitt liv. Han slutade sina dagar den 27 mars 1754 i en ålder av 65 år (dödbok saknas från denna tid). Hans hustru hette **Kerstin Persdotter** och hon var född 1686 i Persbo och dotter till Per Vidiksson och dennes hustru Brita Eliasdotter. Den sistnämnda flyttade för övrigt upp till mågen i Brynberget sedan hon blivit änka. Här avled hon den 15 mars 1732, 78 år gammal. Vad beträffar Kerstin Persdotter var hon 29 år vid giftermålet, och hon födde 7 barn. Hon slutade sina dagar den 18 november 1767 i en ålder av 81 år, sedan hon varit änka i 13 år.

Av barnen blev sonen **Hans Eriksson**, född 1717 i Persbo, kvar i Brynberget. Han gifte sig 1744 och var under hela sitt liv bosatt på gården. Dog den 8 januari 1757, när han endast var 39 år gammal. Hustrun **Brita Larsdotter** var född 1714 i Norrbo, dotter till soldaten Lars Nilsson Oreda och dennes hustru Karin Ersdotter. Hon blev gift vid 29 års ålder och födde fyra barn och överlevde maken med över 43 år. Brita dog den 15 mars 1800 av ålderdomsbräcklighet, 86 år gammal.

Gården övertogs av mågen **Göran Eriksson** född 1734 i Laxsjön, son till Erik Eriksson och dennes hustru Brita Persdotter. Han gifte sig 1768 och flyttade i samband med giftermålet upp till Brynberget. Hans hustru hette **Kerstin Hansdotter**, och hon var född 1749 i Brynberget, där två barn föddes. Omkring 1776 flyttade dock familjen till Långmyra, där ytterliggare fyra barn föddes. Göran Eriksson avled 1813 i Stora Tuna, medan hustrun levde fram till 1831. I och med deras flytt från Brynberget försvann finnläkten från Västergården.

Som redan nämnts övergick vid samma tidpunkt äganderätten till Brynberget på Ludvika Bruk, och efterträdaren på Västergården står skriven som landbonde. Denne hette **Hindrik Larsson**, och han var född 1750 i Säfsnäs socken. Han flyttade till Brynberget 1779, samma år som han blev gift med **Maria Jansdotter**. Hon var född 1743 i Västerfallet i Floda, dotter till Johan Ersson och dennes hustru Anna Mattsdotter. Hon var vid giftermålet 35 år, och hon födde 6 sex barn. Maria Jansdotter uppges ha avlidit 1804 (ej återfunnen i dödboken). Hon skulle således vid sin död ha varit 60 år gammal.

År 1805 gifte Hindrik Larsson om sig med **Anna Olsdotter**, född 1753 i Buberget, dotter till Olof Olsson och hans hustru Anna Andersdotter och änka efter Tun Jan Jansson i Östersaxen. Redan 1804 gjorde Ludvika Bruk husesyn hos Hindrik Larsson, och samma år upphävdes landbokkontraktet. Han flyttade 1805 till Östersaxen med sin familj. Både han och hans senare hustru avled där 1810.

Ny landbo blev nu **Täpp Per Larsson**, född 1759 i Saxhyttan och son till Lars Samuelsson och dennes hustru Anna Olsdotter. Familjen var till en början bosatt i Saxhyttan, flyttade så omkring 1798 till Prästhyttan och 1806 till Brynberget. Här blev familjen kvar till 1818, då de flyttade till Gärdet och senare, omkring 1820 till Gärdsveden. Täpp Per Larsson, vilken var verksam som masmästare, tjänstgjorde en tid i Lövsjön i Floda, där han senare avled, närmare bestämt den 20 februari 1823 i en ålder av 64 år. Han blev stamfader för den släkt som senare skulle bli bofast i Brynberget ända fram till 1940-talet. Hustrun hette **Brita Hansdotter**, och hon var född 1753 i Saxhyttan, dotter till masmästaren Käll Hans Hansson och dennes hustru Kerstin Nilsson, bosatta på Notgården. Hon gifte sig vid 28 års ålder och födde fem barn. Brita avled den 19 december 1814 av moderkolik, 61 år gammal och hon sades ha *levt fogligt*. Täpp Per Larsson gifte 1818 om sig med änkan **Catharina Malmberg**, född 1783 i Gärdet. Detta senare giftermål skedde alltså samma år, som Täpp Per Larsson lämnade Brynberget.

Som ny landbo antog Ludvika Bruk Täpp Per Larssons måg, **Flur Anders Andersson**, född 1782 i Hyttriset och son till Flur Anders Ersson och hans hustru Anna Andersdotter. Han gifte sig 1806 då han står skriven som arrendator på fattighemmanet i Hyttriset, men var sedan verksam som kolare och under resten av sitt liv och bosatt i Brynberget. Han avled den 29 februari 1856 av ålderdomsbräcklighet, 73 år gammal. Han hade enligt dödboken levt *redbart och gott*. Hustrun **Täpp Stina Persdotter** var född 1783 i Saxhyttan och alltså dotter till Täpp Per Larsson ovan. Stina gifte sig vid 23 års ålder och födde 9 barn. Hon avled samma år som maken, närmare bestämt den 6 september 1856, även hon av ålderdomsbräcklighet, 73 år gammal. Hon hade enligt kyrkoboken levt *kristligt och ärbart*.

Redan på 1830-talet hade Västergården kommit att omfatta två gårdar. Den ena gården beboddes en tid av Anders Anderssons måg **Carl Hermansson**. 1858 erhöll han landbokkontrakt på ena halvan av Västergården, men redan 1856 hade han fått kontrakt på halva Östergården, som det året blev öde. Efter 1858 kom han således att bruka delar av både Öster- och Västergårdarna. Själv synes han ha bosatt sig på Östergården 1856, enligt uppgift därför att denna hade ett bättre läge. Beträffande biografi över Carl Hermansson, se under Östergården.

Den andra halvan av Västergården kom att brukas av en son till Flur Anders Andersson, nämligen **Flur Erik Andersson**, född 1817 i Brynberget, vilken gifte sig 1841. Även han var verksam som kolare, och han och erhöll landbokkontrakt med Ludvika Bruksägare 1858. Hans hustru hette **Stina Andersdotter**, och hon var född 1817 på Stakheden, dotter till Anders Jansson och hans hustru Lisa Andersdotter. Hon blev gift vid 24 års ålder och födde 8 barn, varav dock endast två uppnådde vuxen ålder.

År 1859 drabbades familjen av en mycket tragisk händelse. Enligt vad som berättades började det hela med att Erik Andersson och några av hans grannar satt och festade, varvid brännvinet tog slut. Erik Andersson sände då iväg sin 14-åriga dotter Stina Lisa till krognen i Vilmora för att inhandla mer brännvin. Stigen till Vilmora passerade ett otillgängligt område uppe på Tansväggen, och här uppe överraskades Stina Lisa av ett våld-samt snöoväder varvid hon gick vilse. När hon inte kom hem till Brynberget inom rimlig tid, gav man sig ut för att leta efter henne. Dagen efter återfanns hon ihjälfrusen uppe på Tansväggen, där hon hade krupit ihop och sökt skydd bakom en stor sten. I dödboken finns följande notis om händelsen: *Flickan Stina Lisa Ersdotter påträffades död på Gagnefskogen den 30 mars 1859 på vägen mellan hemmet och så kallade Vilmoren. Troligen fått slag den 29 mars, på 15 året. Av allt att döma ville inte föräldrarna uppge den verkliga orsaken till det tragiska dödsfallet.* Familjen blev kvar i Brynberget fram till den 7 april 1873, då de flyttade till Lång-myra. Här avled hustrun Stina Andersdotter den 1 februari 1875, 58 år gammal. År 1879 kom Flur Erik Andersson så till fattiggården Pärllby, där han avled den 4 januari 1884, då han var 67 år.

Erik Andersson och hans familj var de sista som kom att bo på Västergården. Ägorna här brukades i fortsättningen av svågern Carl Hermansson på Östergården och senare av dennes son Jan Erik Carlsson. Husen revs troligen redan på 1880-talet, med undantag av en större tröskloge. Denna har stått kvar i sen tid. På 1960-talet anordnades här danser i samband med NTO:s gökottor vid Brynbergsgården. Logen inköptes senare av Ellert Jansson, vilken omkring 1980 lät riva den och fraktade bort timret. Numera är de gamla ägorna vid Västergården övervuxna med skog, och endast några stenrösen vittnar om att det här en gång legat två gårdar. Timret från den gamla trösklogen förvaras numera på Per Skoogs gård i Stakheden.

ÖSTERGÅRDEN.

Nedsättningen på vad som senare kom att kallas Östergården förefaller att ha skett omkring 1687, alltså ungefär samtidigt med bebyggelsen av Västergården. Det var en svåger till Hindrik Hindriksson på Västergården, nämligen **Thomas Görsson**, född 1651 i Tavastland, Finland, som blev förste nybyggare här. Han gifte sig 1677 och var till en början bosatt i Hörken. Han flyttade därefter till Kullen och slutligen till Brynberget. Här avled han den 10 april 1699, endast 48 år gammal. Någon dödsorsak finns inte angiven. Hustrun hette **Marit Hindriksdotter**, född 1656 i Norrhörken och dotter till Hindrik Larsson och Cecilia Larsdotter. Hon var således en syster till Hindrik Hindriksson på Västergården. Hon gifte sig när hon var 20 år gammal och födde sex barn. Marit slutade sina dagar den 9 maj 1705 när hon var 54 år gammal.

Östergården ärvdes av sonen **Mats Thomasson**, född 1677 i Hörken, vilken gifte sig 1702. Han var under hela sitt liv bosatt i Brynberget. År 1728 tilltalades Mats Thomasson av fäboddelägarna i Bastberget *för att denne som nyligen på den Ludovika Bruk underlydande Cronoallmänningen sig nedersatt och med kolande gå bruket tillhanda, för det han tid efter annan till sloga inkräktat en stor och vidlyftig trakt, varuppå bemälte fäbolagare sitt bästa mulbete har.* Utgången av detta tvistemål är okänd.

Mats Thomasson avled den 8 februari 1749. Om honom heter det bl.a. *Kunde litet läsa och har fört en stilla och gudfruktig levnad. Varit blind uti två år. Död av ålderdomssvaghet samt tillstötande håll, 72 år på 16 dagar när.* Hustrun **Elisabet Halfvarsdotter** var född 1679 i Persbo, dotter till Halfvar Nilsson och Anna Staffansdotter. Hon gifte sig vid 23 års ålder och födde fyra barn. Elisabet avled två år före maken, närmare bestämt den 3 maj 1747. Om henne kan man i dödboken läsa följande: *Kunde väl läsa. Levat gudfruktigt, vackert och stilla. Alltsedan förliden vinter har hon haft en svår bröstsjuka, blev därav sängliggande och 8 dagar därefter död, 68 år gammal.* Även Mats Thomassons svärmödrer, Anna Staffansdotter, flyttade upp till Brynberget, där hon avled den 2 november 1718 av bröstvärk, 76 år gammal. Hon var för övrigt bördig från Gruvriset i Norrbärke, och hon hade varit gift två gånger.

Mågen **Hans Larsson**, född 1704 i Saxhyttan och son till Kihl Lars Hansson och hans hustru Kerstin Johansdotter, gifte sig 1731 och flyttade samtidigt upp till Brynberget. Hustrun **Anna Mattsdotter** var född 1703 i Brynberget. Hon dog redan året efter vigseln, nämligen den 15 oktober 1732 i samband med barnafödande, endast 29 år gammal. Sedan Hans Larsson blivit änkling lämnade han Brynberget, och hans vidare öde är okänt. Gården ärvdes nu av sonen till Mats Thomasson, **Göran Mattsson**, född 1715 i Brynberget, vilken gifte sig första gången 1732, endast 17 år gammal. Han blev under hela sitt liv bosatt i Brynberget och synes, liksom fadern, ha varit verksam som kolare. Han avled den 28 november 1773 i en ålder av 58 år (dödbok saknas). Hans första hustru hette **Anna Larsdotter**, född 1705 i Östanmyra och dotter till Lars Eriksson och dennes hustru Brita Jönsdotter. Gift vid 27 års ålder med den 10 år yngre mannen. Hon födde fem barn och avled den 15 mars 1761 i en ålder av 55 år (även för detta år saknas dödbok). Samma år gifte Göran Mattsson om sig med **Karin Mattsdotter**, född 1717 i Saxhyttan och dotter till Notbindar Mats Ersson och hans hustru Anna Hansdotter. Hon var vid vigseln 43 år och äktenskapet barnlöst. Karin dog samma år som maken, nämligen den 17 mars 1773, då hon var 55 år.

Ny ägare blev sonen **Mats Göransson**, född 1737 i Brynberget, vilken gifte sig 1759. På 1760-talet gjorde Mats Göransson en nyodling, belägen på Saxhytte bergsmanskog, enligt ett upplåtelsebrev från 1763. På 1790-talet blev det för övrigt bråk om denna nyodling, då bergsmännen i Saxhyttan ville ha den tillbaka ifrån Ludvika Bruksägare, som nu blivit ägare av Brynberget. Mats Göranssons hustru hette **Maria Persdotter**, och hon var född 1739 i Olsjön, dotter till Per Persson och dennes hustru Elisabet Hansdotter. Gifte sig vid 20 års ålder och födde inte mindre än 12 barn. Det var under Mats Göranssons tid, som Ludvika Bruk lade under sig Brynberget. Han var under drygt ett decennium landbo på sin gamla gård, men 1789 flyttade hela familjen till Lernbo i Norrbärke. Därmed försvann den gamla finnsläkten även från Östergården.

Ludvika Bruk antog nu som landbo **Daniel Ersson**, vilken var född 1739 vid Ludvika Sjöbodas, son till Erik Olsson och hans hustru Anna Jönsdotter. Han gifte sig första gången 1767 och bodde först i Botnäset vid Sunnansjö, där han står skriven som kolare. Omkring 1775 flyttade familjen till Lövön i Väsman, där de sedan blev kvar till 1789, då de slutligen flyttade till Brynberget. Här var Daniel Ersson verksam som kolare, och han blev sedan kvar här ända fram till sin död den 8 juni 1802.

Han hade enligt dödboken levt ärligt, och dödsorsaken angavs vara lungdot. Han var vid sin bortgång 63 år gammal. Första hustrun hette **Catharina Larsdotter**, född 1745 i Skepparberget och dotter till Lars Halvarsson och dennes hustru Anna Samuelsdotter. Hon gifte sig vid 22 års ålder och födde tre barn. Catharina avled i Botnåset den 25 augusti 1773 i en ålder av endast 28 år (dödbok saknas). Daniel Ersson gifte därefter om sig 1774 med **Maria Samuelsdotter**, född 1748 i Ludvika Heden, dotter till Samuel Samuelsson och hans hustru Sara Larsdotter. Vid vigseln står hon skriven som piga på Lövön, och hon var då 25 år. Maria födde två barn och hon dog i Brynberget den 3 mars 1801, dvs. året före maken, och hon var vid sin bortgång 52 år.

År 1803 antogs **Anders Jonsson** som landbo. Han var född 1763 i Nås Håvberg och måg till ovan nämnde Daniel Ersson och hans senare hustru. Han gifte sig 1794 och flyttade redan då till Brynberget, där han var verksam som kolare. Anders Jonsson avled den 5 februari 1837 av ålderdomsbräcklighet, 73 år gammal. Han hade då varit änkling i 7 år. Hans hustru hette **Christina Danielsdotter**, född 1775 på Lövön. Hon gifte sig vid 19 års ålder och födde fem barn. Christina dog den 20 mars 1829, och dödsorsaken angavs vara gikt. Hon var vid sin död 54 år.

Från omkring 1820 kom Östergården att bestå av två gårdar. Den nya gården synes förts ha bebotts av Anders Jonssons måg **Lars Larsson**, född 1794 i Roskånge och son till Lars Persson och Kerstin Samuelsdotter. Han blev 1815 gift med **Maria Andersdotter**, född 1795 i Brynberget. Fyra barn födda i Brynberget. År 1824 lämnade familjen Brynberget och flyttade till Gårdsveden och 1828 slutligen till Östersåxan, där Lars Larsson sedermera anlade den så kallade Lassasgården. Han avled där 1866, medan hustrun levde till 1879. På gården i Brynberget efterträddes han av Anders Jonssons son, **Per Andersson**, född 1805 i Brynberget. Han gifte sig och var, liksom så många av sina föregångare, verksam som kolare. Han avled den 24 december 1855 av bröst- och magplågor, 50 år gammal. Han sades ha levt *ärligt och beskedligt*. Hustrun **Stina Eliasdotter** var född 1806 i Långmyra, dotter till Elias Eriksson och dennes hustru Catharina Ersdotter. Gift vid 22 års ålder och födde sex barn. Hon flyttade från Brynberget 1857.

År 1858 erhöll så **Petter Isaksson** landbokkontrakt. Han var född 1827 i Forståppan, gifte sig 1853, och var verksam som kolare i Brynberget. Hans hustru hette **Brita Johanna Ersdotter**, och hon var född 1828 i Norhyttan. En dotter född i Norhyttan, en dotter och en son födda i Brynberget. Familjen lämnade dock Brynberget redan 1860, och efterträddes under det följande året av kolaren **Petter Persson**, född 1820 i Morgårde och hans hustru **Anna Andersdotter**, född 1823 på Stakheden. De blev kvar här endast under ett år, varefter de flyttade till Stakheden. Denna, den så kallade övre stugan, vid Östergården ödelades troligen på 1870-talet.

Vad beträffar gårdsdelen som beboddes av Anders Jonsson tillträdde mågen **Elias Eliasson** som landbonde. Han var född 1800 i Långmyra och son till den ovan nämnde Elias Eriksson och således broder till Per Anderssons hustru. Gifte sig 1825 och var även han verksam som kolare. Hans hustru hette **Anna Andersdotter**, född 1802 i Brynberget. Hon gifte sig vid 23 års ålder och födde sex barn. År 1856 övertog Carl Hermansson, tidigare bosatt på Västergården, Elias Eliassons arrendekontrakt med Ludvika Bruk och flyttade nu till Östergården (även kallad Eliases).

Som redan omnämnts flyttade **Carl Hermansson** till Östergården omkring 1856. Han var född 1804 i Säter, son till bokhållaren Daniel Hermansson och dennes hustru Brita Gezelius, sedermera inflyttade till Råmen. Han gifte sig 1830 och var även han verksam som kolare. Carl Hermansson kom så småningom att arrendera hela Brynberget. Han var 1878 indragen i en rättegång med Ludvika Bruksägare, emedan han ansökt om ersättning för uppförda byggnader m.m. Man träffade till slut en uppgörelse, vilken gick ut på att han mot 50 Rdr ersättning fick avsäga sig alla anspråk på odlingar, byggnader, stängningar och egendomsförbättringar. I sammanhanget nämndes också att han varit kolare i Brynberget i 45 år, och att han 1870 fått en silverbägare för lång och trogen tjänst. Carl Hermansson slutade sina dagar den 17 juli 1888, enligt dödboken av ålderdomsbräcklighet. Han var då 83 år gammal. Hans hustru hette **Anna Andersdotter**, född 1807 i Brynberget och dotter till den under Västergården omnämnde Flur Anders Andersson. Hon gifte sig vid 22 års ålder och födde 8 barn. Anna avled 13 år före maken, närmare bestämt den 3 april 1875, då hon var 67 år gammal.

En måg till Carl Hermansson, nämligen **Carl Erik Andersson** var under några år bosatt i Brynberget. Han var född 1842 i Hedbyn, son till Anders-Hans Anders Andersson och dennes hustru Lisa Olsdotter, och han blev 1864 gift med **Maja Greta Carlsson**, född 1839 i Brynberget. Familjen bodde sannolikt i den övre, nu sedan länge rivna övre stugan vid Östergården. Fem barn föddes i Brynberget. Familjen blev kvar här fram till hösten 1874, då de flyttade till Gammelgården vid Laxsjön. Därifrån flyttade de så slutligen till Templet vid Grangärde Hästberg.

Carl Hermansson arrende övertogs av sonen **Jan Erik Carlsson**, född 1836 i Brynberget. Han fick nu kontrakt på hela Brynbergsbyn, emedan de tre andra gårdarna nu blivit öde. Vid denna tidpunkt hade Nyhammars Bruk blivit ägare av byn genom det tidigare omtalade jordebytet med Ludvika Bruk. Han gifte sig 1860 och var verksam som kolare. Han var under hela sitt liv bosatt i Brynberget. På äldre dagar drabbades Jan Erik Carlsson av en besvärlig hudsjukdom, sannolikt psoriasis, vilket resulterade i en besvärande klåda. Enda lindringen fick han genom att smörja in sig med trätjära. Han avled den 20 april 1924 sedan han varit änkling i över 40 år. Han var vid sin död 88 år gammal.

Jan Erik Carlssons hustru hette **Johanna Vidiksdotter**, född 1835 i Hyttriset och dotter till Vidik Andersson och dennes senare hustru Tickols Lisa Ersdotter. Hon blev gift vid 25 års ålder och födde 11 barn, varav fyra dog vid späda ålder och två vid unga år. Själv avled hon redan den 10 december 1883, endast 48 år gammal. Enligt vad som berättas skall hon ha drabbats av cancer.

Äldste sonen **Karl Erik Jansson**, född 1860 i Brynberget, var under några år med sin familj bosatt i Brynberget. Hans hustru hette **Anna Lovisa Pettersson**, född 1857 i Bergsbo och dotter till Sunes Lars Petter Persson och dennes hustru Catharina Persdotter. Giftermålet stod 1886, och de flyttade enligt kyrkoboken till Karlsänge den 1 november 1888. Där bodde de först i Lillstugan hos svågern Anders Ersson. År 1892 byggde de dock ett eget hus åt sig i Karlsänge. Karl Erik Jansson avled 1943 medan hustrun levde fram till 1951. Tre av sönerna, nämligen Johan, Gustaf och August Karlsson startade år 1922 Karlsänge Snickerifabrik.

Kvar på Östergården i Brynberget blev Jan Erik Carlssons fyra övriga överlevande barn, nämligen **Sophia Jansson**, född 1865, **Fredrik Jansson**, född 1867, **Anna Lisa Jansson**, född 1871 samt **August Jansson**, född 1878. Samtliga förblev ogifta. De gjorde sig kända som strävsamma och duktiga arbetsmänniskor, och de var också välkända för sin stora gästfrihet. Det hörde till att besökare skulle trakteras med både mat och kaffe. Det var för övrigt dessa två bröder Fredrik och August Jansson som på 1930-talet gjorde ett försök att återfå Brynberget ifrån bolaget, ett försök som alltså misslyckades.

Brynbergs Fredrik Karlsson var en hängiven frälsningssoldat, och praktiskt taget varje helg begav han sig till frälsningsarméns lokal i Nyhammar. Han fick tyvärr aldrig uppleva att man anlade en riktig väg till byn. Minst en gång i veckan gick han den milslånga vägen till Karlsänge, varifrån han sedan cyklade den återstående halvmilen till frälsningsarmén. Det berättas också att han en gång slog vad med den senare riksbekanta frälsningssoldaten Lapp-Lisa (Anna Lisa Öst) som en tid tjänstgjorde i Nyhammar. Vadet gällde om hon skulle förmå att trampa cykeln uppför de branta Hästbergsbackarna. Fredrik lovade henne en ny cykel, om hon klarade av den bravaden. Vad Fredrik inte hade tagit med i beräkningen var den omständigheten att Lapp-Lisa var född i en bergig trakt i Norrland och därför van vid branta backar. Hon klarade utan vidare av utmaningen och Fredrik måste följaktligen köpa henne en cykel. Anna Lisa Öst blev sedermera känd, bl.a. för sin insjungning av frälsningssången Barnatro. På äldre dagar medverkade hon även i flera TV-program, bland annat Hylands hörna. Vad Brynbergs Fredrik Jansson beträffar slutade han sina dagar den 16 augusti 1936, 68 år gammal.

Brodern August Jansson dog den 15 januari 1942, då han var 63 år. Han var för övrigt känd för att vara en fåordig och tystlåten person. Ensamma kvar på gården blev nu Sophia och Anna Lisa. Till saken hör, att de i unga år hade råkat förälska sig i samme man, vilket sedan resulterade i en nära livslång osämja mellan systrarna. Föremålet för deras intresse skall ha varit en Anders Magnusson, som under en tid var bosatt vid Idtjärnsbodarna. Osämjan resulterade i att systrarna nästan aldrig talade med varandra, och det var först under de sista levnadsåren de förliktes. Trots ovänskapen strävade de vidare med att driva jordbruket, och de behöll också ett par kor och några smådjur in i det sista. Senhösten 1945 nödgades de dock göra sig av med de sista djuren, med undantag av en katt. Årsskiftet 1945 - 1946 flyttade de så ner till en liten stuga på Stakheden, där de sedan tillbringade återstoden av livet. Anna Lisa Jansson avled den 14 mars 1946 då hon var 74 år. Sophia Jansson slutade sina dagar den 18 april 1948, 83 år gammal.

Östergården har alltsedan 1946 varit öde, men som redan nämnts, under många år varit uthyrd till NTO-scouterna från Stockholm vilka utnyttjat den som lägergård. Under 1960-talet anordnade NTO-föreningen i Grangärde ett antal välbesökta gökottor vid Brynberget. Husen har under senare år råkat mer och mer i förfall och är nu i behov av renovering. På den forna åkermarken, som dels sträckte sig långt ner mot Tanstjärn, dels långt västerut, planterades granskog redan mot slutet av 1940-talet. Denna skog har nu vuxit upp till storskog, och av den förr så storslagna utsikten över Grangärdebygden återstår idag inte mycket.

ÄLGTORPET.

Gården ligger omkring en kilometer norr om Brynberget och är ännu högre belägen, cirka 400 meter över havet. Liksom Brynberget har Älgtorpet sydläge, och även härifrån har man utsikt över sjösystemen i Grangärde. Ett par hundra meter öster om gården ligger det 30 meter höga stupet i Tansväggen. Älgtorpet ligger inom Gagnefs socken, men räknades kyrkligt till Grangärde. Platsens äldsta historia är höljdd i dunkel, men den allra första uppodlingen kan eventuellt ha gjorts av en Zachris finne. Äldsta namnet på Älgtorpet skall nämligen vara Zasskaris täkt, vilket kan vara en förvanskning av Zachris täkt. Denne Zachris finne skall ha slagit sig ner på ett berg söder om Gagnef, vilket tillhörde Skogens by, och berget efter honom kommit att kallas Sakrisberg. Bönderna i Djurås och Djurmo skall dock ha drivit finnen från platsen och bränt ner de byggnader han uppfört.

Skogens by ägde utskogsmarken mellan Älgtorpet och Tansen, och det ovan nämnda finntorpet hade även del i denna utskogsmark, bl.a. den ovan omtalade Zasskaris täkt. Älgtorpet kan senare ha varit boställe för soldater från Gagnef, vilket antydes av namnet "Buller Pers gravning", som är belägen inom området. Buller var ett gammalt knektnamn med bland annat anknytning till Norrbo. Namnet **Älgtorpet** präglades först omkring 1779, då soldaten **Jan Andersson Elg** flyttade hit. Han var soldat under Gröntuvsroten och hade tidigare varit bosatt i Brötjärna vid Mockfjärd. Denne Jan Andersson Elg var född 1734 i Morberget i Grangärde, son till Anders Andersson och dennes hustru Elisabet Johansdotter, seder-mera inflyttade till Brötjärna. Jan Andersson gifte sig första gången 1755 och var, som redan nämnts bosatt i Brötjärna fram till 1779. Redan före flytten till Älgtorpet hade han fått avsked som soldat. Han synes ha gjort en hel del nyodlingar vid Älgtorpet. Han blev änkling 1773 och gifte om sig året efter. Jan Andersson Elg slutade sina dagar den 22 november 1803, och dödsorsaken angavs vara lungrot. Han var vid sin bortgång 67 år. Enligt dödboken skall Jan Andersson ägt sammanlagt 18 barn, en siffra som dock troligen är överdriven. Rätta antalet barn torde ha varit 14 om man utgår från dödsnotiserna för hans bägge hustrur.

Jan Anderssons första hustru hette **Brita Olsdotter**, och hon var född 1729 i Brötjärna, dotter till Olof Persson och dennes hustru Brita Mattsdotter. Hon avled innan Jan Andersson Elg flyttat till Älgtorpet, närmare bestämt den 29 augusti 1773 i Brötjärna. Om henne anmärkes i dödboken (Mockfjärdens kyrkoböcker): *Är född av ärliga föräldrar. På sitt 22 år gift med efterlämnade soldaten Jan Andersson Elg från Grangärde, och fått med honom 2 söner och 7 döttrar, av vilka en av vardera kunna leva. Har efter sitt lilla pund med församlingen brukat salighetsmedlen, och eljest levat stilla. I 5 veckor har hon varit svårt tagen till sina sinnen, och på 8 dagar fri därifrån, dog hon av styng i måndags, sedan hon levat i 44 år.* År 1774 gifte Jan Andersson Elg om sig med änkan **Karin Jonsdotter**. Hon var född 1747 på Ersholm i Mockfjärd, dotter till Jonas Olofsson Smälänning och hans hustru Marit Persdotter. Karin Jonsdotter hade tidigare varit gift med Lars Andersson i By i Gagnef, vilken avlidit 1773. I detta gifte hade hon fött tre barn, alla döda. När hon gifte om sig med Jan Andersson Elg var hon 27 år, och i detta äktenskap födde hon 5 barn. Hon överlevde mannen med 14 år och var under de sista åren inhyses hos Älgtorpets nye ägare Fischer. Karin avled den 30 maj 1818 av moderpassion, 71 år gammal. Hon hade enligt dödboken levt *oklanderligt*.

Sonen **Petter Jansson**, född 1777 i Brötjärna, blev soldat under rotenamnet Mahl. Han gifte sig 1802 och var skriven på Älgtorpet. Han avled under Finska Vinterkriget 1809, endast 32 år gammal. Hustrun hette **Catharina Jonsdotter**, och hon var född 1761 i Kullen, dotter till Jonas Ersson och Kerstin Hansdotter. Sedan hon varit änka i två år gifte hon 1811 om sig med änklungen Johan Jansson, född 1761 i Råmsbyn men bosatt i Stångmyrberget. Catharina Jonsdotter blev därmed bosatt i den sistnämnda byn. Hon dog 1822 barnlös.

Ny ägare till Älgtorpet blev **Carl Vilhelm Fischer**, född 1777 i Norhyttan och son till inspektoren Lars Fischer och dennes hustru Johanna Gustava Schmidt. Det var för övrigt Lars Fischer som löste in Älgtorpet för sonens räkning. Det kan förefalla gåtfullt att Carl Vilhelm Fischer, som kom från en förmögen och ansedd släkt, blev bosatt på det ensligt och avsides belägna Älgtorpet. Det berättas att orsaken härtill skall ha varit den, att hans äktenskap med en vanlig torpardotter inte betraktades som ståndsmässigt av familjen. För att Carl Vilhelm inte skulle dra vanära över sin förnäma släkt var det då enklast att placera honom på någon avsides belägen ort. Slakten Fischer kom ursprungligen från Tyskland, och bland Carl Vilhelms anfäder kan man bl.a. räkna en borgmästare i Arboga. Dennes son, Jean Fischer, blev arrendator av Ludvika Bruk.

Carl Vilhelm Fischer gifte sig 1810, och inflyttningen till Älgtorpet torde ha skett omkring 1814. Familjen blev sedan kvar här fram till 1835, då de flyttade till Heden i Mockfjärd. År 1840 inköpte han en skogsteg vid Tansen av två bönder i byn Skogen i Gagnef. Mot denna skogsteg bytte han sedan till sig bl.a. den ovan nämnda Buller Pers gravning. Carl Vilhelm Fischer avled den 5 augusti 1844 i en ålder av nära 67 år. Hans hustru hette **Lisa Larsdotter**, och hon var född 1784 i Sandviken, dotter till Lars Persson och hans hustru Kerstin Samuelsdotter, sedermera inflyttade till Roskänge, där Lars Persson var landbo. Gifte sig vid 25 års ålder och födde tre barn. Hon dog den 29 mars 1828 i Älgtorpet av vattusot, 43 år gammal. Dottern Maria Carlsdotter blev först gift med Nygårds Lars Mattsson vid Nyåkern i Mockfjärd, senare med Ås Olof Olsson, på Nordanholn i Mockfjärd. Dottern Stina Carlsdotter blev gift med Fut Erik Andersson och bosatt på Heden i Mockfjärd. Älgtorpet utnyttjades vid denna tid sannolikt som fäbod. Från och med 1856 utarrenderades Älgtorpet av Fischers ättlingar. Detta år upprättades nämligen ett arrendekontrakt med Carl Johan Blomme i Stensbo. Dennes kontrakt gällde fram till 1861. Han blev dock aldrig bosatt i Älgtorpet, och han förefaller redan 1857 ha överlåtit kontraktet på Lars Ersson Englund, som från 1861 erhöll nytt kontrakt på arrendet.

Lars Ersson Englund var född 1823 i Lima socken. Han hade tidigare varit bosatt på gården Bornholm dit han var inflyttad närmast från Norrbärke. Han står skriven som f.d. skogvaktare. Under sin tid i Älgtorpet ägnade han sig åt att driva krogen i Vilmora (mera om denna nedan). Denna sysselsättning behöll han sedan ända fram till 1876, då familjen flyttade från Älgtorpet till Mockfjärd. Lars Ersson Englunds hustru hette **Anna Stina Andersdotter**, och hon var född 1820 i Söderbärke. Makarna gifte sig 1850 och 8 barn är kända, varav fem är födda i Älgtorpet. Familjens vidare öde är okänt.

År 1871 sålde Ås Olof Olssons änka, Maria Carlsdotter, sin andel av Älgtorpet till **Carl Gustaf Bredenberg**, född 1830 i Gärdet, men bosatt i Tjeppan vid Norrbo. Han var sedan 1865 gift med **Johanna Eliasdotter**, född 1841 i Brynberget (se ovan). Köpe-summan uppgick till 320 Rdr rmt. Familjen var dock aldrig bosatt på Älgtorpet, utan torde ha utnyttjat torpet som fäbod.

År 1876 sålde Carl Gustaf Bredenberg sin andel i Älgtorpet till **Tägt Erik Jansson** i Karlsänge. Han löste samtidigt in den del som ägdes av Fut Erik Andersson och hans hustru Stina Carlsdotter på Heden, och han blev därmed ägare av hela Älgtorpet. Totala köpesumman uppgick till 525 kronor. Enligt en lagfartshandling från 1877 bestod fastigheten av 3 7/10 kappland reducerad åker och slog med därå åtföljande skog och mark. Följande åbyggnader upptogs:

En stuga med 4 väggar samt mur
En bod
En trösklada med loge
Ett stall
Ett fähus med stillbod
Två sämre bodar

Tägt Erik Jansson var född 1815 i Laxsjön och sedan 1859 nybyggare i Karlsänge, men hade tidigare under en tid varit bosatt i Ställberget. Han var gift med **Stina Mattsdotter**, född 1813 i Saxhyttan och dotter till Ore Mats Persson. De begagnade Älgtorpet som fäbod. Erik Jansson avled redan 1879, och Älgtorpet ärvdes av sonen **Anders Ersson**, född 1844 på Ställberget och hans hustru **Sopfia Andersdotter**, född 1846 i Morgärde. Hon var för övrigt halvsyster till den under Östergården i Brynberget omnämnda Lovisa Pettersson, gift med Brynbergs Karl Erik Jansson. Lovisa var fäbodkulla hos sin svåger och syster, när hon träffade sin blivande make i Brynberget. Liksom fadern utnyttjade Anders Ersson Älgtorpet som fäbod. Anders Erssons son, August Vadfors, har berättat hur uppskattad vistelsen vid Älgtorpet var för honom och hans bröder. Bland annat fanns här en liten bäck, väl lämpad för lek med hemmagjorda vattenhjul. Även det närmare 30 meter höga västra stupet vid Tansväggen, var en populär vistelseplats där pojkarna ägnade sig åt att kasta ner stenar.

Anders Ersson behöll Älgtorpet fram till den 26 november 1894, då han för 500 kronor sålde torpet till **Anders Ols Jan Petter Persson** i Saxhyttan, vanligen känd under namnet Tjäpp Jan Petter, denne var född 1845 i Saxhyttan och gift med **Stina Andersdotter**, född 1844 i Norrbo. Tjäpp Jan Petter var tidvis bosatt i Älgtorpet där han, enligt egen utsago, skall ha skjutit åtskilliga älgar. Det berättas också, att det skall finnas en liten grotta i Tansväggen, där han gömde älgköttet. Under Tjäpp Jan Petters tid revs det gamla bostadshuset, och ett nytt uppfördes ett stycke ovanför det gamla.

Jan Petter Persson behöll Älgtorpet fram till den 22 december 1917, då han sålde fastigheten till skogvaktaren **Valfrid Persson** från Hörkna i Grangärde för 500 kronor. Han bosatte sig nu här med sin familj. Från mitten av 1920-talet fick dock hustrun **Hedda Persson** och hennes tre döttrar **Edit**, **Inga** och **Ingrid** själva ansvara för torpet. Döttrarna blev efterhand gifta, alla dock inom Grangärde socken.

Hedda Persson blev kvar på Älgtorpet fram till mitten av 1950-talet, varefter hon vistades hos någon av sina döttrar. Sommartid var hon dock ofta uppe på torpet. Hedda Persson gjorde sig känd som en arbetsam och driftig kvinna, desslikes barsk till sättet. Hon var även utrustad med en god hälsa. Jag har ett personligt minne av henne, när jag som barn tillsammans med mina föräldrar besökte Älgtorpet, och Hedda bjöd på kaffe. Hon berättade då att hon just hade kommit från Kullen, där hon hälsat på hos dottern Ingrid, och att hon senare under dagen tänkte besöka Långmyra. Till saken hör att hon alltid fotvandrade, dessutom barfota! De aktuella vägsträckorna omfattade närmare två mil, och man får dessutom betänka, att hon vid den här tidpunkten var rätt så till åren kommen. Hedda Persson slutade sina dagar 1971 sedan hon råkat ut för ett besvärligt benbrott, och hon fick tillbringa sin sista tid på sjukhus. Hon var vid sin bortgång nära 96 år gammal. Heddas dotterdotter, Maj Persson från Kullen, född 1936, bodde som helt ung tidvis i Älgtorpet.

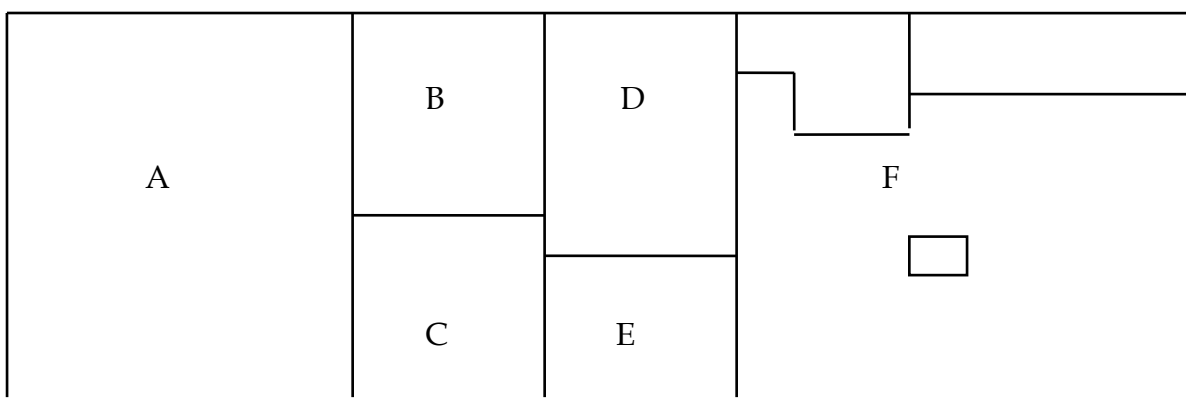
Mågen och dottern **Henry och Inga Fransson** bodde en kortare tid i början av 1940-talet på Älgtorpet tillsammans med Hedda. Från mitten av 1950-talet övertog de så torpet. Henry Fransson och sonen Arnold Fransson lät sedermera riva det nu fallfärdiga huset, som Täpp Jan Petter byggde när seklet var ungt. De lät istället uppföra ett nytt timmerhus på platsen, vilket senare utnyttjas av **Arnold Fransson**, född 1937, som fritidshus. Glädjande nog är ägorna ännu öppna och välskötta, och man kan än idag njuta av den milsvida utsikten mot söder över Grangärdesjöarna. Nuvarande ägare är Arnolds Franssons syster **Gully Helsing**, född 1942, och hennes barn, vilka även de utnyttjar Älgtorpet som fritidshus.

VILMORA.

Platsen är belägen ungefär mitt emellan sjöarna Saxdalen och Tansen på en holme i den så kallade Saxdalsmyren. Vilmora tillhörde Hanses Olles gård i Brötjärna, och här uppfördes omkring 1844 ett större hus, som kom att tjänstgöra som krog för malmkörare. Platsen var strategiskt belägen, ungefär halvvägs till Tanså Hytta vid Mockfjärd, räknat från Malmtorget vid sjön Saxen. Hela väglängden var cirka tre mil, vilket var en alltför lång körsträcka för de tunga malmfororna. Det var därför lämpligt att förlägga ett övernattningsställe i Vilmora. För att bereda plats för malmkörarnas hästar uppfördes även tre färdstall utöver det stall som användes av ägaren. Dessutom uppodlades några åkrar, och hela området inhägnades med gärdsgårdar. Det var mestadels folk ifrån Mockfjärd som svarade för dessa malmtransporter, vilka till stor del företogs över de vidsträckta myrar som kännetecknar området mellan Saxhyttan och Vilmora. Omkring 1857 övertogs krogen av den då till Älgtorpet inflyttade Lars Ersson Englund. Han ansökte 1861 om tillstånd att vid Vilmora få servera mat, dricka och brännvin till förbönder under tre vintermånader varje år. Vilmora blev efterhand beryktat för det våldsamma superiet.

För att ta sig från Älgtorpet till Vilmora nyttjade Englund en gångstig som passerade rakt över Tansväggen, ungefär 1/2 kilometer norr om stupet. Nedfarten på bergets östsida gick genom den så kallade Pellklypan, en liten ravin, och kom så småningom ner på Saxdalsmyren söder om Vilmora.

Hela sträckan är cirka tre kilometer, och man kan ännu på sina håll se spår av stigen. Höjdskillnaden från Tansväggen ner till myren uppgår till hela 150 meter, och man kan nog förutsätta att Englund vanligtvis bodde i Vilmora de vintermånader malmkörningarna var igång. Det berättas också att han tidvis förde med sig kreaturen till Vilmora. Malmkörningarna pågick fram till omkring 1867 då verksamheten vid Tanså Hytta upphörde. Englund fortsatte dock att driva krogen vid Vilmora, nu för kolkörare. År 1876 flyttade han så från orten, men verksamheten vid Vilmora fortsatte under ytterligare några år. Det var nu Vass Anders från Ersholn i Mockfjärd som tog emot de vintervägarare, som ville övernatta här. Efter hand upphörde all verksamhet, och de flesta husen revs. I senare tid har endast ett stall funnits kvar i Vilmora, men idag är även detta rivet. Endast några grundstenar vittnar numera om den gamla krogen i Vilmora. Platsen nås idag enklast från en skogsbilväg som utgår från Södra Tansbodarna.

Plan av stugan i Vilmora (enligt Homman)

A. Färdfolktrum, med eldstad

B. Kammare

C. Kammare vari brännvinet förvarades

D. Kammare med brasspis

E. Förstu. Årtalet 1844 över dörren

F. Gårdsfolkets boningsrum med bakugn och tarrsäng vid norra väggen, källarlucka i golvet och ett 1700-talsskåp i sydvästra hörnet.

A, B och C, är tecknat efter beskrivning

BOND-OLLES BUSU.

I Tansväggens otillgängliga ostbrant, ungefär rakt väster om Vilmora, finns en sägenomspunnen klippgrotta, känd som Bond-Olles Busu. Enligt legenderna skall en soldat vid namn Bond-Olle, hemmahörande i Mockfjärd, ha deserterat från kriget. Han skall först ha hållit sig dold i en grotta i närheten av Backbodarna öster om sjön Tansen. Dock upptäcktes han efter en tid och skulle ställas inför krigsrätt, men lyckades rymma från fängelset. Denna gång sökte han skydd i den ovan nämnda grottan i Tansväggen. Det rör sig här om en oansenlig grotta som bildats genom att några nedrasade stenblock bildat ett hålrum.

Efter en tid hittade förföljarna honom åter, efter vad som berättas därför att röken från hans lägereld avslöjade var han fanns. Han skulle nu åter ställas inför krigsrätt. Men lyckades återigen rymma. Han skall nu ha sökt sig ett gömställe i en tredje grotta, denna gång i närheten av fäboden Bastberget. Denna grotta har aldrig återfunnits.

Beträffande Bond-Olles slutliga öde går berättelserna isär. Enligt en version skall han ha tagits till fånga en tredje gång, och sedan blivit avrättad. Enligt en annan version skall han denna tredje gång ha lyckats undgå upptäckt, men kort efter krigsslutet ha avlidit på grund av någon sjukdom, som han ådragit sig under den ohälsosamma vistelsen i de fuktiga och kalla grottorna.

Tidpunkten för dessa händelser är även den osäker. Sägner gör gällande att det hela skall ha utspelats under finska kriget 1808-1809, men det har också sagts, att det inträffade redan under något av de krig Karl XII utkämpade, dvs. under tidigt 1700-tal. Måhända skulle en omfattande forskning i krigsarkivets akter kasta ljus över den gamla sägner om Bond-Olle. En väl markerad gångstig leder numera till Bond-Olles Busu. Denna gångstig utgår från stigen mellan Södra Tansbodarna och Brynberget. Här finns nu också en informationstavla som återger sägner.

PREDIKSTOLEN.

Inom Brynbergets närområde finner man även den så kallade Predikstolen. Denna är belägen omkring en kilometer öster om Brynberget i Saxdalsväggen, ett upp emot 40 meter högt lodrätt stup. Själva Predikstolen utgörs av en meterdjup urholkning i berget, strax intill stupet. Man har härifrån en storslagen utsikt mot öster över bl.a. sjön Saxdalen. Omedelbart norr om Predikstolen ligger ett stort klippblock vid kanten av stupet. Blocket är känt som *Tansväggsröset* och utgör gräns mellan Grangärde och Gagnef. Tidigare tillstötte här även Stora Tuna, och stenblocket var då gränsröse mellan tre socknar. På 1890-talet flyttades dock gränsen mot Tuna längre österut. Tansväggsröset finns omnämnt redan vid mitten av 1500-talet. Från den sydligaste delen av Saxdalsväggen har man utsikt mot Grangärdebygden med bland annat sjöarna Saxen, Björken, Bysjön och Väsman.

En annan intressant naturformation vid Saxdalsväggen är den så kallade *Trollgatan*. Den utgörs av en brant ravin, på bägge sidor omgiven av lodrätta väggar. Denna finner man omkring 75 meter norr om Predikstolen och ett stycke ner, och på östra sidan av stupet. Vid Saxdalsväggen har under senare år uppförts ett vindskydd. Såväl större delen av Saxdalsväggen som Tansväggarna ingår numera i ett naturreservat. Terrängen nedanför stupet är svårtillgänglig med rasbranter, besående av stora stenblock.

TANSVÄGGARNA.

Den ovan nämnda Saxdalsväggen ingår i ett större bergmassiv, Tansväggarna, vilket sträcker sig flera kilometer mot norr ända fram till sjön Tansen. Här ingår bland annat det under Älgtorpet omnämnda, cirka 30 meter höga stupet mot väster. I östra branten av Tansväggarna finns även flera mindre stup, vardera om cirka 10 meters höjd. I den södra delen av massivet finns det också ett par djupa raviner med riklig växtlighet. I den norra delen av Tansväggarna hittar man den vidsträckta Lappmyren.

Längst uppe i nordost finns det en hel serie stup, och nedanför dessa ligger den ovan nämnda Bondolles Busu. Det myrlänta området mellan sjöarna Saxdalen och Tansen kallades av fäbodkullorna i Södra Tansbodarna för *Trollmors gryta*. Några av kullorna hade en tidig morgon stått uppe på Tansväggarna och tittat på dimmorna som steg upp från myrarna och då hittat på det, som de tyckte, passande namnet. Från delar av berget har man en storslagen utsikt och från norra delen av området kan man vid klar väderlek skönja bergen ända uppe vid Siljanstrakten.

SLÄKTTABELLER.

VÄSTERGÅRDEN.

Hindrik Hindriksson, f. 2/4 1648 i Norrhörken, gift 15/5 1681, död 30/10 1687

Hustru: Karin Halfvarsdotter, f. 13/10 1652 på Heden, död 11/9 1698

Barn: Hindrik, f. 10/7 1678 i Hörken. (hans öä).

Karin, f. 7/1 1682 på Heden, gm Jöns Nilsson i Norrbo

Cecilia, f. 7/4 1685 ibm, gm Johan Nilsson i Landforsen

Erik, f. 13/5 1688 i Brynberget, se nedan

Erik Hindersson, f. 13/5 1688 i Brynberget, gift 28/6 1716, död 27/3 1754

Hustru: Kerstin Persdotter, f. 10/11 1686 i Persbo, död 18/11 1767

Barn: Hans, f. 8/9 1717 i Persbo, se nedan

Per, f. 18/11 1718 ibm

Karin, f. 19/2 1720 ibm, gm Sven Ryberg i Himmeta socken

Gustaf, f. 16/3 1722 i Brynberget

Erik, f. 17/10 1724 ibm

Hindrik, f. 10/5 1726 ibm

Johan, f. 10/6 1728 ibm

Svärmodern Brita Eliasdotter, f. 8/5 1653 i Ställviken, död 5/3 1732 i Brynberget

Hans Eriksson, f. 8/9 1717 i Persbo, gift 7/7 1745, död 8/1 1757 i Brynberget

Hustru: Brita Larsdotter, f. 7/9 1714 i Norrbo, död 15/3 1800 i Brynberget

Barn: Jan, f. 18/6 1746 i Brynberget, soldat Trogen, död 19/2 1770

Christina, f. 1/4 1749 ibm, gm Göran Eriksson nedan

Catharina, f. 2/3 1751 ibm, gift i Laxsjön

Erik, f. 8/8 1753 ibm, gift i Falun

Göran Eriksson, f. 1734 i Laxsjön, gift 9/10 1768, död 1813 i Stora Tuna, till Långmyra.

Hustru: Christina Hansdotter, f. 1/4 1749 i Brynberget, död 1831 i Långmyra

Barn: Catharina, f. 15/9 1769 i Brynberget

Erik, f. 4/1 1772 ibm. död 3/8 1775

Olof, f. 12/9 1776 i Långmyra, gift i Tuna

Anna, f. 1779 ibm, död i Norberg 1819

Kerstin, f. 1782 ibm, död 1786

Johan, f. 1787 ibm, gift i Tuna

Landbonden under Ludvika Bruk, kolaren

Hindrik Larsson, f. 31/1 1750 i Säfsnäs, gift 1779, 1805, död 18/9 1810 i Östersaxen

Hustru: Maria Jansdotter, f. 19/11 1743 i Västerfallet, Floda, gift 1779, död 1804

Hustru: Anna Olsdotter, f. 3/12 1753 i Buberget, gift 16/6 1805, död 25/3 1810

Barn: Stina, f. 14/5 1780 i Brynberget

Anna, f. 5/8 1781 ibm, gift till Stakheden

Johan, f. 25/12 1783 ibm. tvilling

Lars, f. 25/12 1783 ibm, tvilling, död som barn

Lars, f. 27/3 1785 ibm, död 25/7 1787

Lars, f. 7/8 1788 ibm, till Gärdsveden

Anm. Familjen inflyttad till Brynberget 1779. Utflyttad till Östersaxen 1805.

Landbonden, f.d. masmästaren, Täpp

Per Larsson, f. 14/7 1759 i Saxhyttan, gift 1781, död 20/2 1823 i Lövsjön, Floda

Hustru: Brita Hansdotter, f. 16/1 1753 i Saxhyttan, död 19/12 1814 i Brynberget

Barn: Stina, f. 15/3 1783 i Saxhyttan, gm Anders Andersson nedan

Anna, f. 14/3 1786 ibm, död 14/5 1789

Petter, f. 10/4 1791 ibm, bosatt i Saxhyttan, senare Karlsänge

Lars, f. 15/8 1794 ibm

Anders, f. 24/8 1798 ibm, Till Stenberget

Anm. Familjen inflyttad från Prästhyttan 1806. Utflyttad till Gärdet 1818, sedermera till Gärdsveden 1820. Täpp Per Larsson omgift med Catharina Malmberg.

Landbonden, kolaren, Flur

Anders Andersson, f. 5/10 1782 i Hyttriset, gift 26/12 1806, död 29/2 1856

Hustru: Stina Persdotter, f. 15/3 1783 i Saxhyttan, död 6/9 1856 i Brynberget

Barn: Anna, f. 1/10 1807 i Brynberget, gm Carl Hermansson nedan

Petter, f. 24/1 1810 ibm, se dito

Anders, f. 11/9 1812 ibm, död 12/5 1818

Erik, f. 10/5 1815 ibm, död 20/3 1816

Erik, f. 9/1 1817 ibm, Se dito nedan

Anders, f. 16/4 1820 ibm, gift till Hyttriset

Isak, f. 16/4 1823 ibm, gift till Laxsjön

Stina, f. 24/11 1825 ibm. G.m. Påls Anders Persson, Långmyra

Johan, f. 11/3 1828 ibm. Till Stora Tuna

Ny arrendator av Västergården blev Anders Anderssons och Stina Persdotters måg Carl Hermansson, född 1804 i Säter, son till bokhållaren vid Laxsjö Bruk, Daniel Hermansson och dennes hustru Brita Gezelius, bosatta vid Råms Örnäs.

Landbonden och kolaren

Carl Hermansson, f. 30/8 1804 i Säter, gift 1830, död 17/7 1888 i Brynberget

Hustru: Flur Anna Andersdotter, f. 1/10 1807 i Brynberget, död 3/4 1875

Barn: Sara Lisa, f. 25/3 1832 i Brynberget, gm Per Hermansson, Storslätten
Anna Stina, f. 22/12 1833 ibm, gm Post Per Jansson, Stakheden
Jan Erik, f. 7/4 1836 ibm, se nedan
Maja Greta, f. 9/7 1839 ibm, gm Carl Erik Andersson, se nedan
Anders Gustaf, f. 22/1 1842 ibm, död 10/4 1842
Johanna, f. 7/4 1843 ibm, död 19/7 1843
Sophia, f. 11/4 1844 ibm, död 21/7 1844
Carl Fredrik, f. 19/10 1851 ibm, död 18/1 1852

Kolaren

Carl Erik Andersson, f. 27/3 1842 i Hedbyn, gift 4/11 1864, död 1921 i Hästberget

Hustru: Maja Greta Carlsdotter, f. 9/7 1839 i Brynberget, d. 1917 i Hästberget

Barn: Jan Erik, f. 2/3 1865 i Brynberget, gift i Saxhyttan, till Ställberget
Anders Gustaf, f. 17/10 1866 ibm, gm Maria Karlsson i Långmyra
Per Johan, f. 21/7 1869 ibm, död 21/9 1869
Sara Stina, f. 30/9 1870 ibm
Anna Maria, f. 26/10 1872 ibm
Johanna Matilda, f. 10/9 1875 i Gammelgården, Laxsjön
Klara, f. 11/8 1881 ibm, död samma dag
Emma Kristina, f. 17/12 1882 ibm, Till Templet, Hästberget

Anm. Familjen utflyttad till Gammelgården vid Laxsjön 2/11 1874.

Landbonden, kolaren

Jan Erik Carlsson, f. 7/4 1836 i Brynberget, gift 26/2 1860, död 20/4 1924

Hustru: Johanna Vidiksdotter, f. 5/1 1835 i Hyttriset, död 10/12 1883

Barn: Karl Erik, f. 8/11 1860 i Brynberget, se nedan
Anders Gustaf, f. 8/11 1862 ibm, död 8/6 1887
Sophia, f. 1/4 1865 ibm, se nedan
Fredrik, f. 24/10 1867 ibm, se nedan
Johanna, f. 27/1 1869 ibm, död 3/4 1890
Anna Lisa, f. 20/4 1871 ibm, se nedan
August, f. 16/10 1872 ibm, tvilling, död 18/12 1872
Augusta, f. 16/10 1872 ibm, tvilling, död 28/10 1872
Matilda Carolina, f. 30/4 1874 ibm, död 9/4 1875
August, f. 27/8 1876 ibm, död 4/11 1877
Johan August, f. 23/11 1878 ibm, se nedan

Anm. Jan Erik Carlsson var, liksom fadern Carl Hermansson, från omkring 1856 bosatt på Östergården i Brynberget.

Arbetaren

Karl Erik Jansson, f. 1/11 1860 i Brynberget, gift 21/3 1886, död 1943 i Karlsänge

Hustru: Anna Lovisa Pettersson, f. 24/2 1859 i Bergsbo, död 1951 i Karlsänge

Barn: Hilma Lovisa, f. 29/6 1886 i Karlsänge, bosatt i Karlsänge

Karl August, f. 14/5 1890 ibm, bosatt i Nyhammar

Johan Fredrik, f. 17/5 1893 ibm, fabrikör i Karlsänge

Gustaf Adolf, f. 2/7 1896 ibm, bosatt i Saxhyttan

Hanna Sofia, f. 27/11 1900 ibm, på äldre dagar bosatt i Karlsänge

Erik August, f. 17/8 1904 ibm, bosatt i Saxhyttan

Anm. Familjen utflyttad till Karlsänge den 1/11 1888.

Sophia Jansson, f. 1/4 1865 i Brynberget, död 18/4 11948 i Stakheden.

Ogift

Fredrik Jansson, f. 24/10 1867 i Brynberget, död 16/8 1936 i Brynberget

Ogift

Anna Lisa Jansson, f. 20/4 1871 i Brynberget, död 14/3 1946 på Stakheden

Ogift

Johan August Jansson, f. 23/11 1878 i Brynberget, död 15/1 1942 i Brynberget

Ogift

Anm. Systrarna Sophia och Anna Lisa Jansson lämnade Brynberget vid årsskiftet 1945-1946, varvid byn helt avfolkades.

Kolaren, Flur

Petter Andersson, f. 24/1 1810 i Brynberget, gift 9/11 1832

Hustru: Anna Andersdotter, f. 6/9 1809 på Stakheden

Barn: Johanna, f. 30/6 1833 i Brynberget

Anna Stina, f. 1/12 1835 ibm, död 1836

Anders, f. 15/7 1837 ibm, död 3/10 1837

Anders, f. 2/10 1838 på Stakheden

Anm. Familjen utflyttad till Stakheden 1837.

Landbonden och kolaren, Flur

Erik Andersson, f. 9/1 1817 i Brynberget, gift 5/11 1841, död 4/1 1884 i Perlby

Hustru: Stina Andersdotter, f. 19/1 1817 på Stakheden, död 1/2 1875 i Långmyra

Barn: Anders, f. 26/3 1842 i Brynberget, död 29/1 1867

Stina Lisa, f. 2/2 1845 ibm, död 29/3 1859 (på Tansväggen)

Sophia, f. 9/6 1848 ibm, död 17/9 1848

Erik, f. 24/7 1849 ibm, död 21/8 1857

Jan Petter, f. 15/2 1853 ibm

Johanna Sophia, f. 16/9 1856 ibm, död 17/2 1857

Sophia, f. 27/1 1858 ibm, död 22/2 1861

Matilda, f. 25/9 1862 ibm

Anm. Familjen utflyttad till Långmyra den 7/4 1873.

ÖSTERGÅRDEN.

Nybyggaren

Thomas Görsson, f. 3/12 1651 i Tavastland, gift 1/1 1677, död 10/4 1699 i Brynberg.

Hustru: Marit Hindriksdotter, f. 1/6 1656 i Norrhörken, död 9/5 1705 i Brynberg

Barn: Mats, f. 24/2 1677 i Hörken, se nedan

Barbro, f. 1/5 1863 i Kullen, gm Erik Mattsson i Hästberget

Göran, f. 23/1 1688 i Brynberget, tvilling, död 26/4 1689

Marit, f. 23/1 1688 ibm. tvilling, gm Erik Larsson nedan

Elisabet, f. 5/7 1691 ibm, död 23/2 1708 (kopporna)

Kerstin, f. 16/4 1693 ibm

Inhyses: Karin Hindriksdotter, f. /6 1653 i Norrhörken, utflyttad

hennes oä dotter Maria Johansdotter, f. 4/3 1689 i Hjärpberget

Erik Larsson, f. 16/12 1700 i Enkullen, gift 2/7 1722,

Hustru: Marit Thomasdatter, f. 23/1 1688 i Brynberget

Barn: Mats, f. 17/2 1725 i Brynberget

Anm. Familjen utflyttad till Skallberget omkring år 1725.

Mats Thomasson, f. 24/2 1677 i Hörken, gift 29/9 1702, död 8/2 1749 i Brynberg

Hustru: Elisabet Halfvarsdotter, f. 7/1 1769 i Persbo, död 3/5 1747 i Brynberg

Barn: Anna, f. 6/8 1703 i brynberget, gm Hans Larsson nedan

Per, f. 20/3 1705 ibm

Göran, f. 14/4 1715 ibm, se nedan

Olof, f. 15/3 1718 ibm

Svärmodern Anna Staffansdotter, f. 1642 i Grufriset, död 2/11 1718

Hans Larsson, f. 2/10 1704 i Saxhyttan, gift 3/10 1731, utflyttad

Hustru: Anna Mattsdatter, f. 6/8 1703 i Brynberget, död 15/10 1732

Barn: Hans, f. 15/10 1732 i Brynberget

Göran Mattsson, f. 14/4 1715 i Brynberget, gift 1732 och 1761, död 28/11 1773

Hustru: Anna Larsdotter, f. 13/2 1705 i Östanmyra, g. 8/10 1732, död 15/3 1761

Hustru: Karin Mattsdatter, f. 26/6 1717 i Saxhyttan, g. 1/11 1761, död 17/3 1773

Barn: Anna, f. 18/8 1733 i Brynberget, ogift piga

Lisbet, f. 3/11 1734 ibm

Mats, f. 24/2 1737 ibm, se nedan

Kerstin, f. 6/11 1741 ibm, gm Mats Ersson från Orsa Finnmark

Lars, f. 22/3 1745 ibm, gift i Falun

Mats Göransson, f. 24/2 1737 i Brynberget, gift 15/7 1759

Hustru: Maria Persdotter, f. 15/7 1739 i Olsjön

Barn: Elisabet, f. 12/8 1760 i Brynberget
Petter, f. 8/12 1761 ibm, död 5/1 1762
Anna, f. 16/2 1763 ibm
Göran, f. 21/9 1764 ibm
Petter, f. 11/5 1766 ibm, död 8/7 1766
Petter, f. 16/10 1767 ibm, död 25/10 1767
Christina, f. 28/3 1769 ibm
Maria, f. 17/2 1773 ibm
Catharina, f. 16/4 1776 ibm, död före 1780
Petter, f. 27/6 1779 ibm
Catharina, f. 10/11 1780 ibm
Brita, f. 14/4 1784 ibm

Anm. Familjen utflyttad till Lernbo i Norrbärke 1789. Den gamla finnsläkten försvinner därmed från Östergården. Gården i Ludvika Bruks ägo från 1770-talet.

Landbonden och kolaren

Daniel Ersson, f. 30/5 1739 i Ludvika, gift 1767 och 1774, död 8/6 1802 i Brynberget

Hustru: Catharina Larsdotter, f. 25/7 1745 i Skepparberget, g.8/11 1767, d.25/8 1773

Hustru: Maria Samueldotter, f. 4/6 1748 i Ludvika Heden, g.20/3 1774, d.4/3 1801.

Barn: Lars, f. 22/8 1768 i Botnäset, Sunnansjö, gift till Råmen 1797
Anna, f. 1/9 1770 ibm, gift till Stakheden 1802
Catharina, f. /3 1772 ibm, död 1/9 1772.
Christina, f. 24/5 1775 på Lövön i Väsman, se nedan
Maria, f. 18/2 1777 ibm. död 1779

Landbonden och kolaren

Anders Jonsson, f. 1/5 1763 i Nås Hovberg, gift 27/7 1794, död 5/2 1837 i Brynberg.

Hustru: Christina Danielsdotter, f. 24/5 1775 på Lövön, död 20/3 1829 i Brynberget

Barn: Maria, f. 20/5 1795 på Lövön, gm Lars Larsson nedan
Christina, f. 25/11 1797 i Brynberget, gm Gunnar Jansson, Stakheden
Anna, f. 22/9 1802 ibm, gm Elias Eliasson nedan
Petter, f. 13/7 1805 ibm, se nedan
Lisa, f. 3/1 1812 ibm, död 6/4 1812

Arbetaren

Lars Larsson, f. 15/8 1794 i Roskänge, gift 21/10 1815, död 1866 i Östersaxen

Hustru: Maria Andersdotter, f. 20/5 1795 på Lövön, död 1879 i Östersaxen

Barn: Petter, f. 3/9 1816 i Brynberget
Stina, f. 15/2 1819 ibm, död som barn
Stina, f. 3/9 1820 ibm
Maria, f. 23/12 1822 ibm
Anders, f. 12/9 1826 i Gärdsveden

Landbonden och kolaren

Elias Eliasson, f. 2/11 1800 i Långmyra, gift 21/10 1825, död 1880 i Norrbo

Hustru: Anna Andersdotter, f. 22/9 1802 i Brynberget, död 1884 i Norrbo

Barn: Anders, f. 21/3 1826 i Brynberget, död 8/6 1847 i Salbohed
Petter, f. 3/5 1830 ibm, död 1834
Anna Lisa, f. 30/5 1834 ibm
Carolina, f. 10/6 1837 ibm
Stina Sophia, f. 27/9 1839 ibm
Johanna, f. 25/10 1841 ibm, gm Carl Gustaf Bredenbergh, Tappan

Anm. Familjen utflyttad till Tappan vid Norrbo 1856.

Kolaren

Per Andersson, f. 13/7 1805 i Brynberget, gift 7/11 1828, död 24/12 1855

Hustru: Stina Eliasdotter, f. 5/2 1806 i Långmyra, utflyttad 1857

Barn: Johanna, f. 15/1 1830 i Brynberget
Stina, f. 26/1 1832 ibm
Anders, f. 7/4 1835 ibm
Maja Greta, f. 17/10 1838 ibm, gm Tapp Per Persson d.y. i Karlsänge
Anna Greta, f. 20/2 1842 ibm
Erik, f. 23/6 1847 ibm, till Amerika 1880

Landbonden och kolaren

Petter Isaksson, f. 30/7 1827 i Forstappan, gift 26/12 1853,

Hustru. Brita Johanna Ersdotter, f. 14/12 1828 i Norhyttan

Barn: Johanna, f. 7/6 1854 i Forstappan
Sara Stina, f. 9/11 1856 ibm, död 26/1 1857
Daniel, f. 25/5 1858 i Brynberget

Anm. Familjen inflyttad från Forstappan 1856. Utflyttad till Norrbo 1860.

Kolaren. Per Anders

Petter Persson, f. 20/1 1820 i Morgärde, gift 1848

Hustru: Anna Andersdotter, f. 30/10 1823 på Stakheden

Barn: Per Olof, f. 3/3 1850 i Morgärde
Jan Erik, f. 9/9 1854 ibm
Anna Lisa, f. 6/11 1856 ibm
Anders Gustaf, f. 16/8 1859 ibm

Anm. Familjen inflyttad från Morgärde 1860. Utflyttad till Stakheden 1861. Arrendet av Östergården övertas av Carl Hermansson på Västergården vilken nu med sin familj flyttar hit.

ÄLGTORPET.

Soldaten

Jan Andersson Elg, f. 17/12 1734 i Morberget, gift 1755. 1774, död 22/11 1803

Hustru: Brita Olsdotter, f. 1729 i Brötjärna, gift 26/10 1755, död 23/8 1773

Hustru: Catharina Jonsdotter, f. 1/5 1747 i Mockfjärd, g. 1766, 1774, död 30/5 1818

Barn: Elisabet, f. 4/2 1755 i Brötjärna, död 4/6 1755

Per, f. 4/1 1757 ibm, död 24/1 1757

Anders, f. 18/11 1758 ibm, gift till Husby

Brita, f. 22/7 1761 ibm

Elisabet, f. 1/6 1763 ibm, död 10/6 1763

Lisa, f. 24/8 1765 ibm

Kerstin, f. ca 1767 ibm

Brita, f. 19/8 1769 ibm, död 27/8 1769

Anna, f. 15/1 1773 ibm, död samma dag.

2:a giftet: Petter, f. 1776 i Brötjärna, se nedan

Erik, f. 7/8 1778 i Älgtorpet, död 1809 i finska kriget.

Stina, f. 29/12 1780 ibm

Johan, f. 11/11 1785 ibm, soldat, till Saxhyttan

Catharina, f. 11/9 1788 ibm, gift till Ljungåsen

Soldaten

Per Jansson Mahl, f. 1776 i Brötjärna, gift 26/3 1802, död 1809 i finska kriget

Hustru: Catharina Jonsdotter, f. 7/2 1761 i Kullen

2:a man; Johan Jansson, f. 18/8 1765 i Råmsbyn, gift 14/11 1811

Barnlösa.

Anm. Jan Andersson Elg inflyttad från Brötjärna vid Mockfjärd omkring 1778. Per Jansson Mahls änka och hennes senare man Johan Jansson utflyttade till Stångmyrberget 1811. Änkan efter Jan Andersson Elg inhyses hos Carl Vilhelm Fischer nedan.

Torpägaren

Carl Vilhelm Fischer, f. 20/8 1777 i Norhyttan, gift 7/11 1810, död 5/8 1844, Heden

Hustru: Lisa Larsdotter, f. 22/11 1784 i Sandviken, Sunnansjö, död 29/3 1828

Barn: Stina, f. 26/5 1812 i Älgtorpet

Maria, f. 17/12 1814 ibm, död 1815

Maria, f. 15/6 1819 ibm

Anm. Familjen inflyttad till Älgtorpet omkring 1814. Carl Vilhelm Fischer flyttade 1835 till Heden i Mockfjärd. Dottern Stina blev gift med Fut Erik Andersson på Heden. Dottern Maria först gift med Nygårds Lars Mattson i Nyåkern, sedan med Ås Olof Olsson på Nordanholn i Mockfjärd. Älgtorpet arrenderades ut till Carl Johan Blomme i Stensbo, sedan till Lars Ersson Englund. Se nedan.

Arrendatorn, hemmansägaren i Stensbo

Carl Johan Blomme, f. 18/12 1817 i Stensbo, gift 1842

Hustru: Anna Jansdotter, f. 16/8 1814 i Räfåla

Barn: Johanna Leontina, f. 13/9 1843 i Stensbo
 Carl Johan, f. 7/8 1848 ibm, bosatt i Stensbo
 Emma Maria, f. 3/11 1850 ibm
 Per Johan, f. 17/5 1854 ibm, död 1/12 1861
 Erik Johan, f. 4/3 1859 ibm

F.d. skogvaktaren, krogägaren

Lars Ersson Englund, f. 23/5 1823 i Lima socken, gift 1850

Hustru: Anna Stina Andersdotter, f. 3/9 1820 i Söderbärke socken

Barn: Anders Adolf, f. 27/9 1851 i Norrbärke
 Anna Matilda, f. 16/4 1854 ibm
 Johan Axel, f. 24/3 1856 i Bornholm
 Carl Ludvig, f. 5/3 1858 i Älgtorpet
 Leonard, f. 20/2 1861 ibm
 Lars Erik, d. 1/7 1864 ibm
 Emma Christina, f. 10/7 1867 ibm

Anm. Carl Johan Blomme var sannolikt aldrig bosatt på Älgtorpet. Lars Ersson Englund inflyttad 1857 från gården Bornholm. Familjen utflyttad till Mockfjärd 21/6 1876. Englund drev krogen i Vilmora (se dito). Älgtorpet såldes först till Carl Gustaf Bredenberg i Norrbo, sedan till Tägt Erik Jansson i Karlsänge, därefter till Tapp Jan Petter Persson i Saxhyttan och slutligen till Valfrid och Hedda Persson, vilka sistnämnda bosatte sig på Älgtorpet.

Valfrid Persson, f. 2/10 1876 i Norrvik, död 2/12 1963

Hustru: Hedda Nyström, f. 22/2 1876 i Harnäs, Ludvika, död 6/9 1971 i Sunnansjö

Barn: *Inga* Alice, f. 6/10 1902 i Frösaråsen. Se nedan.
 Edit, Elvira, f. 1904 i dito, till Nyhammar
 Ingrid Irene, f. 6/8 1910 i Säfsnäs, död 25/11 1999

Henry Fransson, f. 22/7 1918 i Yxjöberg, död 13/12 1997 i Bredberget

Hustru: Inga Persson, f. 6/10 1902 i Frösaråsen, död 25/2 1975 i Bredberget

Barn: Arnold, f. 22/1 1937 i Älgtorpet, till Dala Husby
 Gurli, f. 10/3 1942 i Långmyra

Anm. Henry Fransson flyttade med sin familj från Älgtorpet till Långmyra och sedermera till Bredberget. Valfrid Persson flyttade från Älgtorpet redan på 1920-talet. Arnold Fransson blev sedermera ägare av Älgtorpet och efter dennes död hans syster Gulli, gift Helsing i Fredriksberg.

Ingrid Persson, f. 6/8 1910 i Frösaråsen, död 25/11 1999 i Idkertberget.

Dottern *Maj* Märnit Lovisa, f. 2/9 1936 i Kullen, gift Persson, bosatt i Fjärdhundra

Brynbergets finngård.

Amanuens Olle Hommans teckning och dokumentation.

Stället bestod förr av två gårdar, "Östra gården" och "Västra gården". Den senare låg omkring 100 meter västerut. År 1908 fanns blott en trösklada kvar efter densamma. Östra gården bebos av finnättlingar, dock blandade med grangärdefolk. Den står lika nu som 1908 då jag första gången såg den. Dock har boningshuset fått en tillbyggd kammare vid västra sidan omkring 1915 - 20.

1. Stall, 2. fähus, 3. höhässja, 4. trösklada, 5 och 6. stolphärbren, 7. vedbod, 8. boningshus, 9. bod = sovhus sommar och förvinter, 10. finnhässja.

Ovanför vänstra taksidan på fähuset synes Grangärde kyrka i söder, bakom kyrkan en flik av sjön Väsman och till höger Bysjön. Det stora trädet bakom stugan är en lönn. Stugans plan är av skålmotyp med kammaren till höger, men längst till höger dessutom ett ursprungligt rum som tjänar som matbod. Något finskt särdrag finns ej i boningshuset, såvida inte de längsgående fria åsarna under mellantaket är ett sådant. Sådana åsar har jag sett i Tavastland under mina resor där samt i Kalix och Vänjan. I Brynberget som i Finland lägger man upp våta föremål till tork på åsarna.

Vid ladans norra ände är tillbyggt ett rum för redskap som skymmes av stolphärbrena. Alla hus som äro med på denna skiss torde vara byggda efter 1800. Yngst är fähuset och stallet. Längst ner i sydsydöst finns en lada med årtal från 1800-talets början.

Ovanstående dokumentation har ställts till mitt förfogande av Nils Holmdahl, Rikkenstorp.

Brynbergets finngård.

Amanuens Olle Hommans teckning och dokumentation.

Stället bestod förr av två gårdar, "Östra gården" och "Västra gården". Den senare låg omkring 100 meter västerut. År 1908 fanns blott en trösklada kvar efter densamma. Östra gården bebos av finnättlingar, dock blandade med grangärdefolk. Den står lika nu som 1908 då jag första gången såg den. Dock har boningshuset fått en tillbyggd kammare vid västra sidan omkring 1915 - 20.

1. Stall, 2. fähus, 3. höhässja, 4. trösklada, 5 och 6. stolphärbren, 7. vedbod, 8. boningshus, 9. bod = sovhus sommar och förvinter, 10. finnhässja.

Ovanför vänstra taksidan på fähuset synes Grangärde kyrka i söder, bakom kyrkan en flik av sjön Väsman och till höger Bysjön. Det stora trädet bakom stugan är en lönn. Stugans plan är av skålmotyp med kammaren till höger, men längst till höger dessutom ett ursprungligt rum som tjänar som matbod. Något finskt särdrag finns ej i boningshuset, såvida inte de längsgående fria åsarna under mellantaket är ett sådant. Sådana åsar har jag sett i Tavastland under mina resor där samt i Kalix och Väner. I Brynberget som i Finland lägger man upp våta föremål till tork på åsarna.

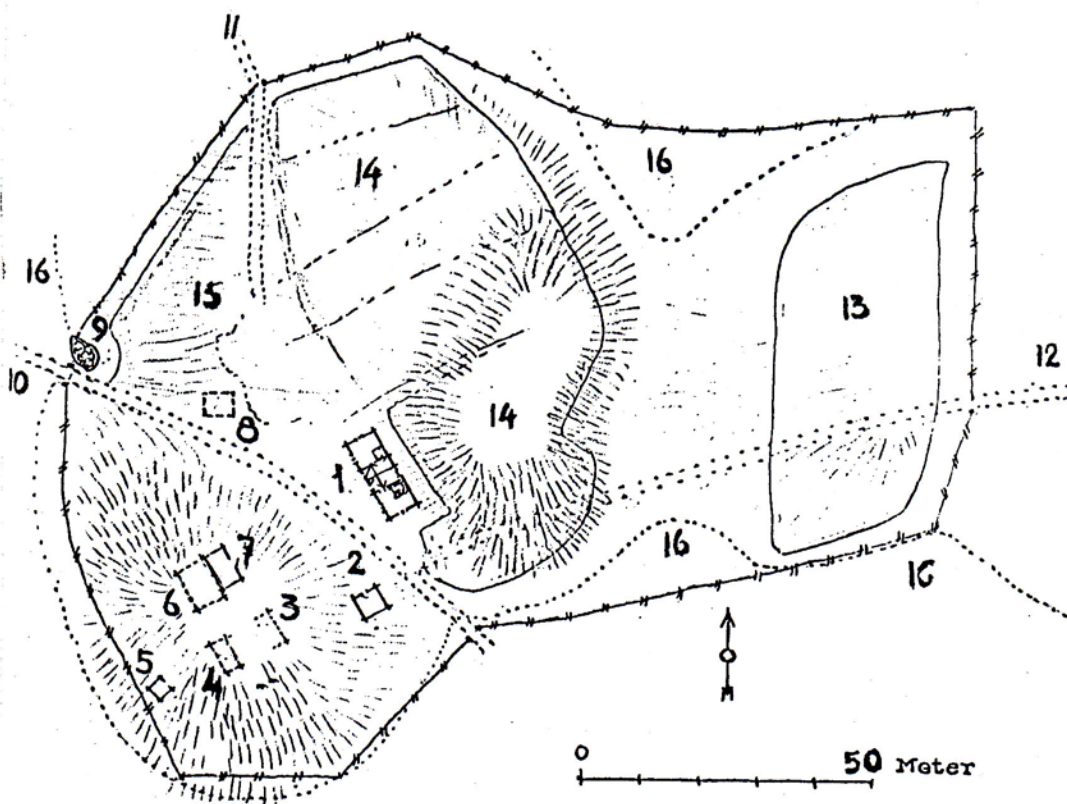
Vid ladans norra ände är tillbyggt ett rum för redskap som skymmes av stolphärbrena. Alla hus som äro med på denna skiss torde vara byggda efter 1800. Yngst är fähuset och stallet. Längst ner i sydsydöst finns en lada med årtal från 1800-talets början.

Ovanstående dokumentation har ställts till förfogande av Nils Holmdahl, Rikkenstorp.

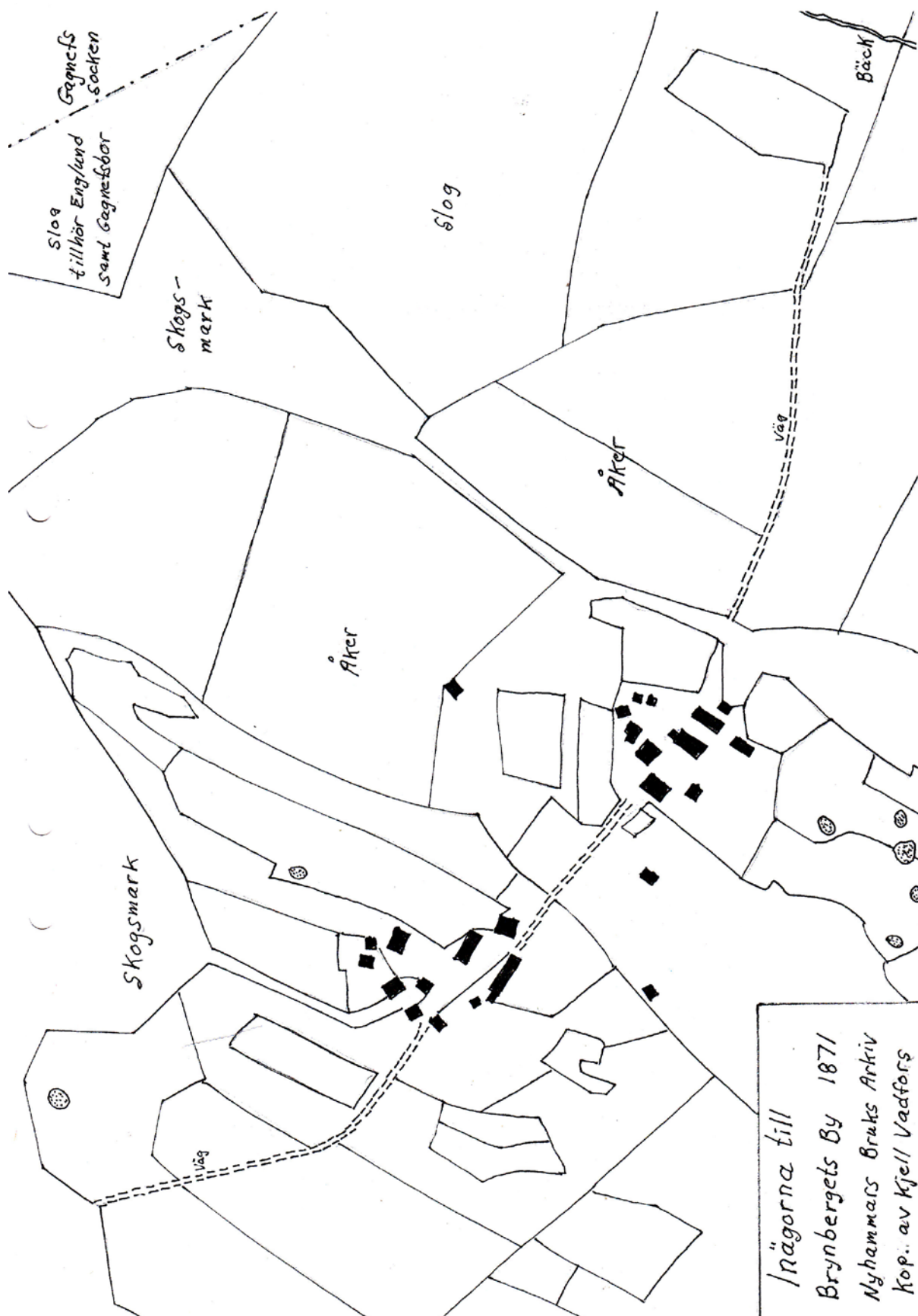
Utdrag ur Olle Hommans anteckningar om Södra Hansbodarna 1939 i Nordiska Museets arkiv.

Vilmora

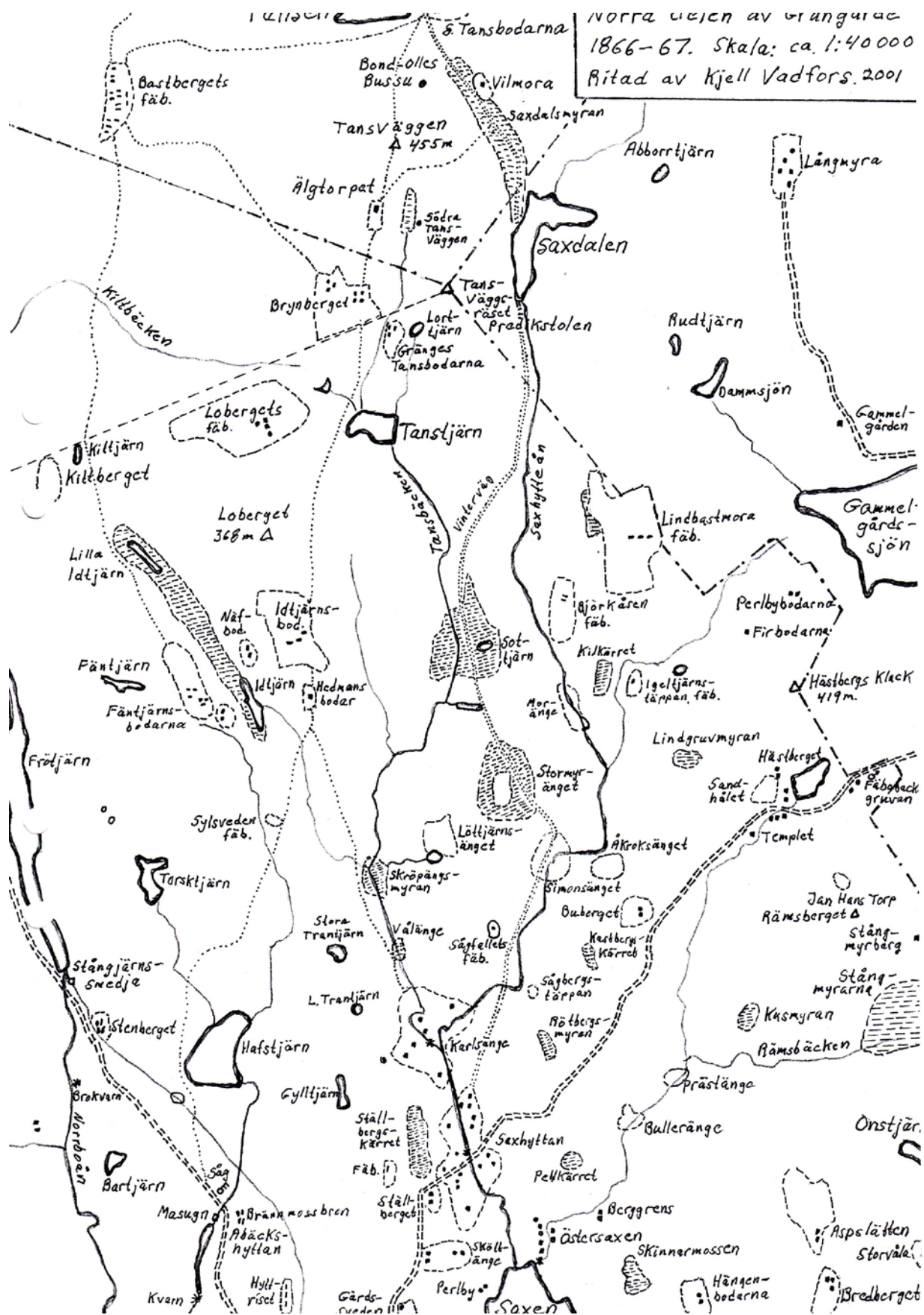
Ägare Hanses Ollesgården I Brötjärna. Stället är beläget c:a 1 km söder om sjön Tansen. Kartan är utförd medels stegning och kompassytning på fri hand av Olle Homman 1939.

1. Stugan (riven) 2. Bod. 3. Färdstall (rivet) 4. Färdstall (rivet.) 5. Stolphärbre. 6. Lada (riven). 7. Stall. 8. Färdstall (rivet). 9. Stenblock. 10. Vintervägen Österdalarna—Grangärde. 11. Väg till Brötjer Tansbodar. 12. Väg till "Finnmartja" = Stockgropens fäbod. 13, 14, 15. Åker. På senare tid har 15 använts blott som sloge. 16. Myr

/nägora till
 Brynbergets By 1871
 Nyhammars Bruks Arkiv
 Kop. av Kjell Vadfors

BRYNBERGSTALLEN.

Strax intill vägen mellan Idtjärnsbodarna och Brynberget fanns en imponerande tall som syntes vida omkring och som hade en anseelig omkrets. På 1950-talet gjorde man ett borrhprov för att med hjälp av årsringarna bestämma dess ålder. Det visade sig dock att den var ihålig, vilket omöjliggjorde en åldersbestämning. Man har dock uppskattat dess ålder till mellan 300 och 400 år.

Författaren Karl Erik Forslund hörde till dem som imponerades av tallen, och han lät därför fridlysa den. Forslund formulerade även en dikt av följande lydelse:

Höga pelare i skogens tempelhall
vackra åldring, skogens jättetall
Må mot skyn du växa länge än
och må skogens alla vandringsmän
lyss till suset i din stolta krona
och din gyllenbruna bark förskona

Dikten ramades in och sattes upp på tallen, där skogsvandrare sedan under många år kunde läsa texten, ända till dess att tidens tand gjort den oläslig. Genom Bertil Räms i Karlsänge försorg förnyades tavlan med dikten, men tyvärr stals den efter några år.

Vad tallen beträffar drabbades den av en svår storm som drog fram över bygden på 1960-talet. Den bröts då av ett stycke från marken, och det återstod därefter endast några få meter av tallen.

Idtjärnsbodarna.

Gården var högt belägen strax väster om gamla vägen från Nyhammar till Brynberget, cirka 6 kilometer norr om Nyhammar eller fyra kilometer söder om Brynberget. Det rör sig här om en ursprunglig fäbod med gamla anor. Redan vid den rannsaking som hölls år 1664 över fäbodarna i Grangärde nämns Idkiärrberget, som då ägdes av Mats Hansson i Holen, Olof Mattsson, även han i Holen, samt Halvar Persson på Heden. Hur gammal fäboden var vet man inte, men man kan nog förutsätta att den redan 1664 hade existerat under många år. På en karta, upprättad 1827 finns ett större antal hus markerade, men det anges inte vilka som var fäbodsstugor. Många av husen kan därför ha varit uthus. På den karta som upprättades i samband med Laga Skiftet 1866 finns två fäbodstugor med tillhörande uthus markerade.

Läget får anses som förmånligt i sydöstslutningen av det 368 meter höga Loberget. Själva fäboden låg omkring 300 meter över havet. Här fanns även en kallkälla som givetvis var viktig när det gällde vattenförsörjningen. Fäboden omfattade hela området från det i senare tid uppförda boningshuset ner till den sedan länge övergivna fäboden Hedmans bodar. Innan åkermarken växte igen hade man från Idtjärnsbodarna en storlagen utsikt över Grangärdebygden med sjöarna Väsman, Björken och Bysjön.

Förbindelsen med omvärlden utgjordes av Kärrvägen till Nyhammar, vilken fortsatte till Brynberget. Vägen passerade även genom den sedan länge övergivna fäboden Hedmans bodar, strax söder om Idtjärnsbodarna. Det skulle dröja ända till år 1938 innan man fick en riktig grusväg till Idtjärnsbodarna, vilken fortsatte ända fram till Brynberget. Den nya vägen drogs ett stycke öster om Hedmans bodar förbi det så kallade Templet.

I samband med att Nyhammars Bruk blev ägare av flera fastigheter i bygden, kom även Idtjärnsbodarna att tillhöra bruket. De lät uppföra en större byggnad i norra delen av den gamla fäboden. Gården innehöll två lägenheter. Dessa hade en gemensam spismur och skorsten. I båda lägenheterna fanns det bakugnar, vilka saknade bakre vägg och som vette mot varandra. Det berättas att boende i lägenheterna ofta kommunicerade med varandra via bakugnarna.

Fäbodverksamheten upphörde redan under senare delen av 1800-talet. Äganderätten övergick till Billerud och senare till Stora Kopparbergs Bergslag. Gården kom från omkring år 1900 att härbärgera fastboende under ett trettiotal år. Idtjärnsbodarna blev senare läggning för bl.a. timmerhuggare och körare. Under 1950-talet beboddes gården tidvis av konstnären Anders Dackman, född 2/8 1927 i Pjätteryd, Småland. Han vistades även under långa perioder i Brynberget. Anders Dackman flyttade senare till Märsta, där han avled den 2/5 1993.

Vid ett besök i Idtjärnsbodarna under tidigt 1970-tal visade det sig att huset var i starkt förfall och att ett stort antal getingar hade tagit över huset. Några år senare revs såväl boningshuset som uthuset, och idag minner endast grundstenarna och resterna av spismuren samt några odlingsrösen om att här funnits en gård.

Fastboende i Idtjärnsbodarna.

Arbetaren, Sturk

Karl Erik Karlsson, f. 16/12 1874 i Krabbsjön, gift 26/12 1898,

Hustru: Anna Maria Karlsson, f. 5/10 1880 i Hästberget,

Barn: Signe Maria, f. 7/4 1900 i Hästberget, gm Alfred Leander Karlsson
Karl August, f. 7/1 1903 i Idtjärnsbodarna, skomakare i Nyhammar

Anm. Familjen inflyttad från Hästberget den 10/11 1902. Återflytt till Hästberget den 25/10 1908. Sturk Karl Erik Karlsson avliden i Tallmogården den 24/12 1965. Hans hustru Anna Maria Karlsson död den 19/5 1957 i Hästberget.

Skogsarbetaren

Gustaf Ernfrid Pettersson, f. 17/4 1877 i Säfsnäs, gift 7/7 1906,

Hustru: Augusta Tillman, f. 5/8 1884 i Säfsnäs,

Barn: Hildur Axelia, f. 18/12 1903 i Säfsnäs, död ogift 18/3 1983 i Hörken
Gustaf Ernfrid, f. 10/1 1906 ibm,
Ellen Linnéa, f. 6/8 1909 ibm, gift Persson, Grängesberg
Elsa Sofia, f. 15/5 1914 i Idtjärnsbodarna, gift Kron, Hörken

Anm. Familjen inflyttad från Säfsnäs den 29/9 1909. Utflyttad till Gåsborn i Hällefors den 7/12 1915. Gustaf Ernfrid Pettersson död den 12/4 1960 i Hörken och hans änka Augusta Pettersson avliden den 14/11 1961, även on i Hörken.

Skogsarbetaren

Anders Albert Andersson, f. 12/8 1878 i Storslätten, gift 1/11 1899,

Hustru: Maria Kristina Eriksson, f. 13/4 1877 i Hästberget,

Barn: Signe Cecilia, f. 7/2 1900 i Hästberget, gift Flodin, Borlänge
Lydia Kristina, f. 16/12 1900 i Stångmyrberget, gift Gustafsson, Borlänge
Elsa Evelina, f. 9/12 1903 ibm, död 5/4 1907
Ellen Evelina, f. 13/9 1904 ibm, död 20/10 1908
Albert Harald, f. 10/12 1910 i Idtjärnsbodarna, till Murbo, Stora Tuna
Edit Evelina, f. 13/2 1913 ibm

Anm. Familjen inflyttad från Stångmyrberget den 23/8 1905. Utflyttad till Hästberget den 28/11 1914 och sedermera till Stora Tuna den 19/9 1925. Anders Albert Andersson avliden 23/8 1967 och hans hustru den 4/6 1936, även hon i Stora Tuna.

Grovarbetaren

Anders Emanuel Magnusson, f. 23/8 1882 i Äppelbo,

Ogift och barnlös

Inflyttad från Äppelbo den 6/8 1915. Utflyttad till Kvarnheden den 21/6 1924

Avliden den 28/8 1954.

Anm. Det berättas att två ogifta systrar, båda boende i Brynberget, förälskade sig i Anders Magnusson, vilket ledde till en livslång ovänskap mellan systrarna, trots att ingen av dem hade någon framgång hos Magnusson, vilken även han förblev ogift.

Mjölkerskan

Emma Kristina Magnusdotter, f. 3/7 1876 i Äppelbo,
Ogift

Anm. Inflyttad från Rämmen i Värmland den 2/9 1921. Utflyttad till Äppelbo den 9/2 1924. Emma Magnusson var syster till Anders Magnusson ovan. Hon avled i Malung den 1774 1978.

Skogsarbetaren

Erik Arvid Eriksson, f. 31/12 1893 i Östersaxen, gift 17/6 1916,
Hustru: Johanna Charlotta Jakobsson, f. 28/3 1894 i Norhyttan,
Barn: Karl Sigfrid, f. 21/4 1912 i Östersaxen, bosatt i Östersaxen
Signe Charlotta, f. 21/1 1915 ibm
Erik Sigvard, f. 8/4 1918 ibm
Olof Emanuel, f. 5/2 1922 ibm

Anm. Familjen inflyttad från Östersaxen den 6/8 1924. Utflyttad till Långmyra år 1928. Arvid Eriksson avliden den 5/12 1968 och hans änka Charlotta (Lotta) Eriksson död den 6/2 1979, båda i Östersaxen.

Skogsarbetaren

Emerik Arvid Dalström, f. 2777 1893 i Kristine församling, gift 8/8 1914,
Hustru: Johanna Vilhelmina Vigert, f. 22/10 1888 i Grangärde
Barn: Anders Arvid, f. 24/10 1915 i Kristine
Arne Emanuel, f. 17/6 1920 i Idtjärnsbodarna

Anm. Familjen inflyttad från Kristine församling i Falun den 29/4 1917. Utvandrad till Amerika den 31/3 1923.

Torparen

Karl Johan Lönn, f. 20/4 1864 i Gåsborn, gift 19/11 1889,
Hustru: Karolina Henriksson, f. 12/12 1856 i Rämmen, Värmland
Barn: Karl Axel, f. 14/6 1846 i Rämmen
Ester Eugenia, f. 9/7 1899 ibm

Anm. Familjen inflyttad från Rämmen den 15/7 1914. Utflyttad till Lindesberg den 14/3 1917. Karl Johan Lönn död den 19/11 1949 i Vedevåg, Linde. Hans hustru Karolina Lönn dog den 23/11 1932 i Linde.

Arrendatorn

Oskar Emanuel Sundberg, f. 16/1 1898 i Gagnef, gift 27/5 1921,
Hustru: Hilma Matilda Hellkvist, f. 16/9 1899 i Silvberg,
Barn: Anna Kristina, f. 28/3 1921 i Silvberg, gift Rapp, Södertälje
Elsa Margareta, f. 25/8 1924 ibm, gift Augustsson, Hörken

Anm. Familjen inflyttad från Silvberg den 31/10 1923. Utflyttad till Ludvika den 21/2 1925. Mannen död den 9/7 1975 i Hörken och hustrun den 18/1 1978 i Grängesberg.

Skogsarbetaren

Erik Evert Jansson, f. 23/7 1902 i Järnboås, Värmland, gift 20/5 1923,

Hustru: Ester Charlotta Larsson, f. 19/4 1892 i Örebro,

Barn: Ester Viola Ingeborg, fr. 27/4 1920 i Almby, gift Israelsson, Karlskoga
Axel Erik Gunnar, f. 26/4 1921 i Viby, till Hällaström, Åsele
Karl Ingvar, f. 20/9 1927 i Ekeby, till Motala

Anm. Familjen inflyttad från Nysund i Örebro län den 3/1 1929. Erik Evert Jansson död den 3/1 1976 i Karlskoga.

Skogsarbetaren

Karl Gustaf Jakobsson, f. 15/2 1880 i Grangärde

Ogift och barnlös

Anm. Utflyttad år 1926. Avliden den 1/10 1951 i Grangärde.

Skogsarbetaren

Gustaf Johansson, f. 7/6 1891 i Bornholm, gift 24/4 1920,

Hustru: Signe Viktoria Eriksson, f. 25/9 1900 i Järna,

Barn: Hilda Sylvia, f. 8/8 1920 i Grangärde, gift Wåström,, Ludvika
Elsa Signhild, f. 26/11 1924 ibm, gift Glad, Ludvika

Anm. Familjen inflyttad 1926. Utflyttad den 30/11 1929 till Kvarnheden och sedermera till Norrbo i Grangärde. Gustaf Johansson avled den 4/6 1979 och hans hustru Signe Johansson dog den 24/3 1973, båda i Norrbo.

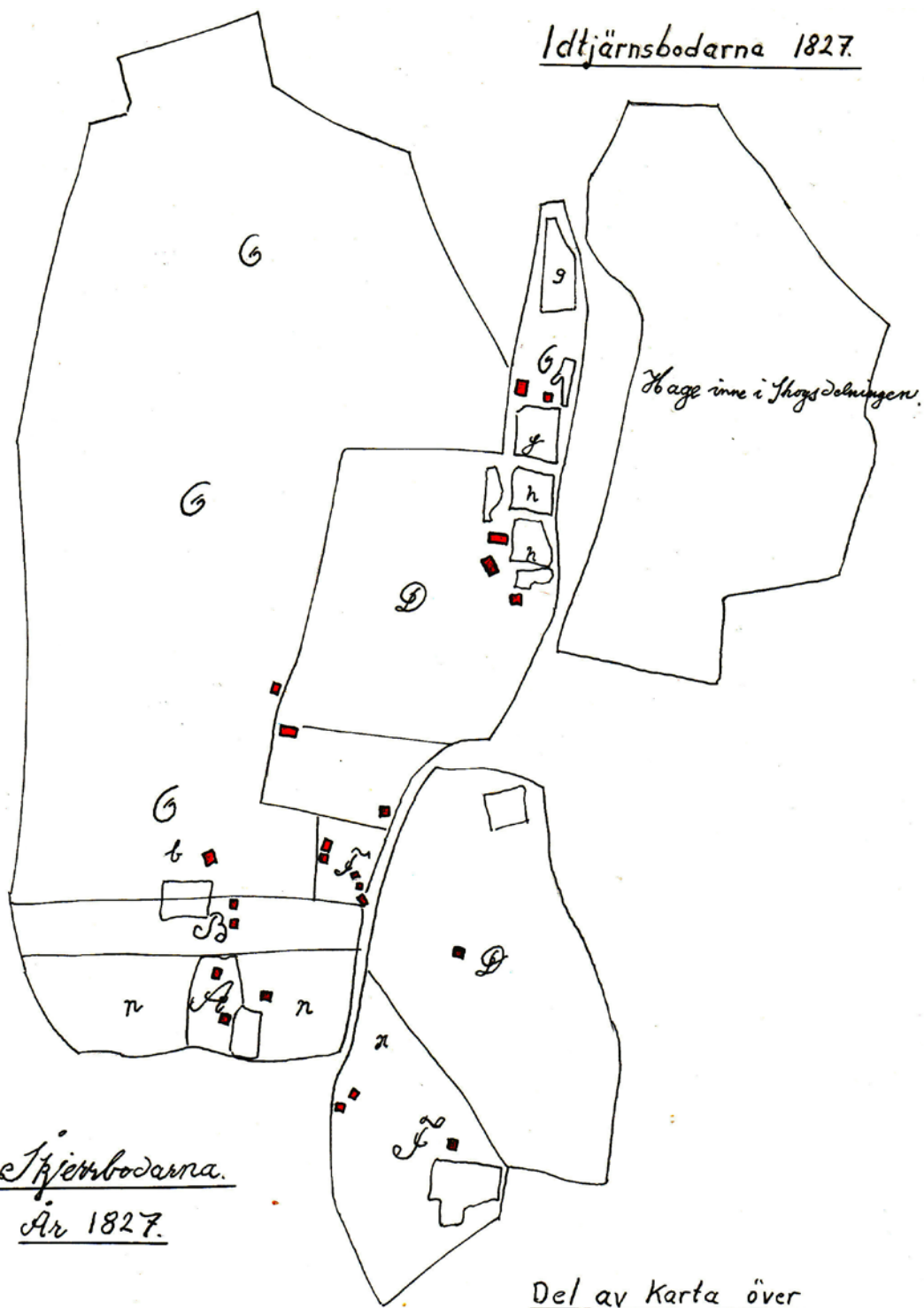
Hedmans bodar.

Fäboden låg ett stycke sydsydväst om Idtjärnsbodarna. Den förste ägaren av fäboden kan ha varit Erik Ersson Hedman, f. 1743 i Hyttriset, död 1804. Hans barn synes sedermera ha blivit ägare av fäboden. I likhet med Idtjärnsbodarna kom fäboden senare i Nyhammars bruks ägo. Den förefaller att ha blivit ödelagd vid mitten av 1800-talet. Numera minner endast några stenmurar om att här en gång finnts en fäbod.

Nävbodarna.

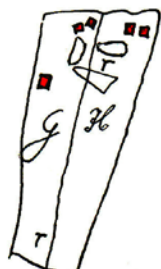
En annan fäbod i grannskapet var Nävbodarna, belägen ett stycke väster om Idtjärnsbodarna och nordost om Idtjärn. Namnet kan härledas till den så kallade Nävsläkten på Hyttriset, och den förste ägaren kan eventuellt ha varit Näv Petter Persson, född 1758 i Räfåla och gift till Hyttriset. Fäboden synes ha varit i bruk en bit in på 1900-talet. Fäbodstugan monterades ner på 1920-talet av Johan Karlsson i Karlsänge vilken satte upp stugan på gården i hembyn. Den kom sedan att under många år tjänstgöra som kontor för Karlsänge Snickerifabrik, som drevs av Johan Karlsson. Stugan finns kvar än idag. Av Nävbodarna återstår idag endast ett par stora odlingsrösen.

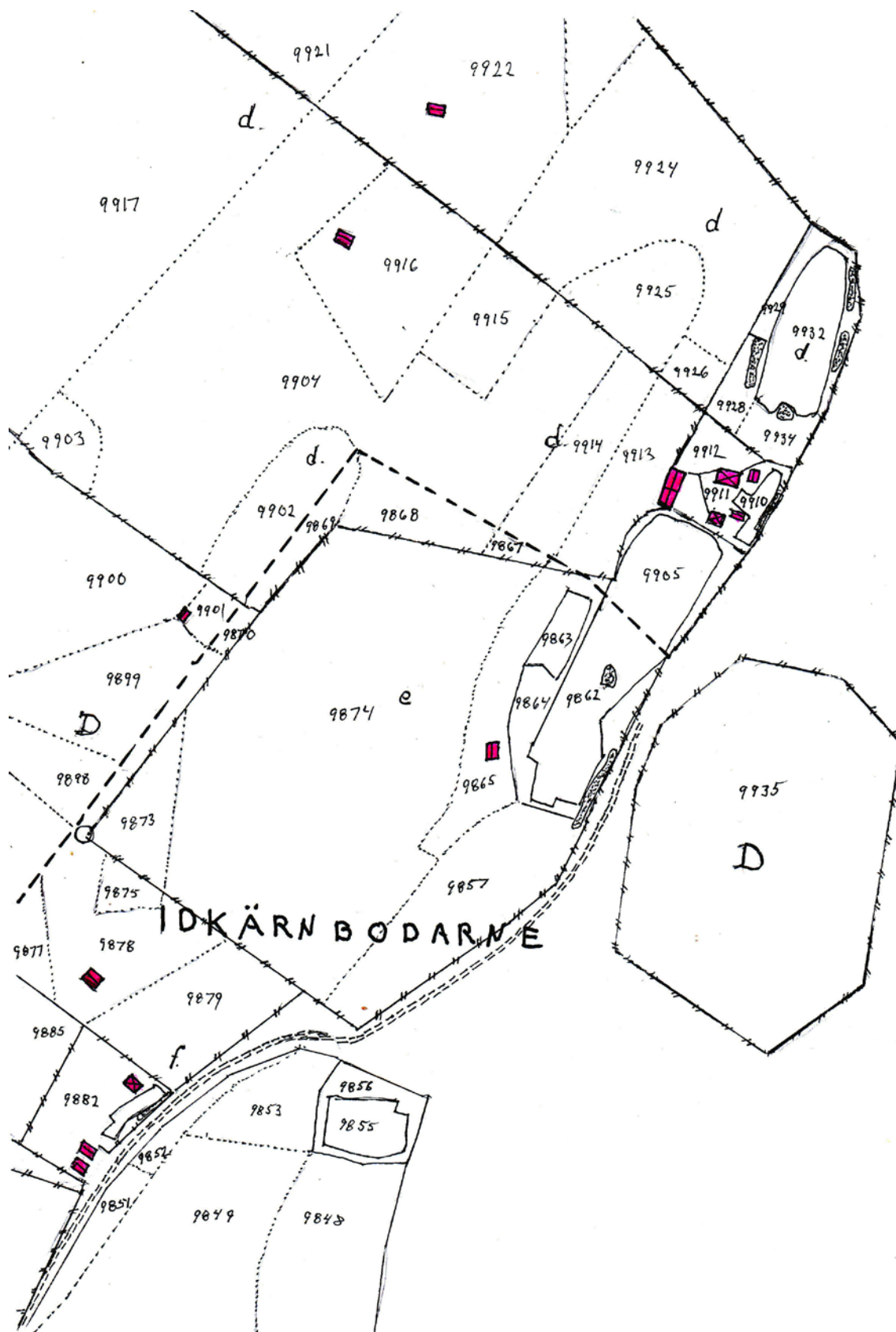
Idtjärnsbodarna 1827.

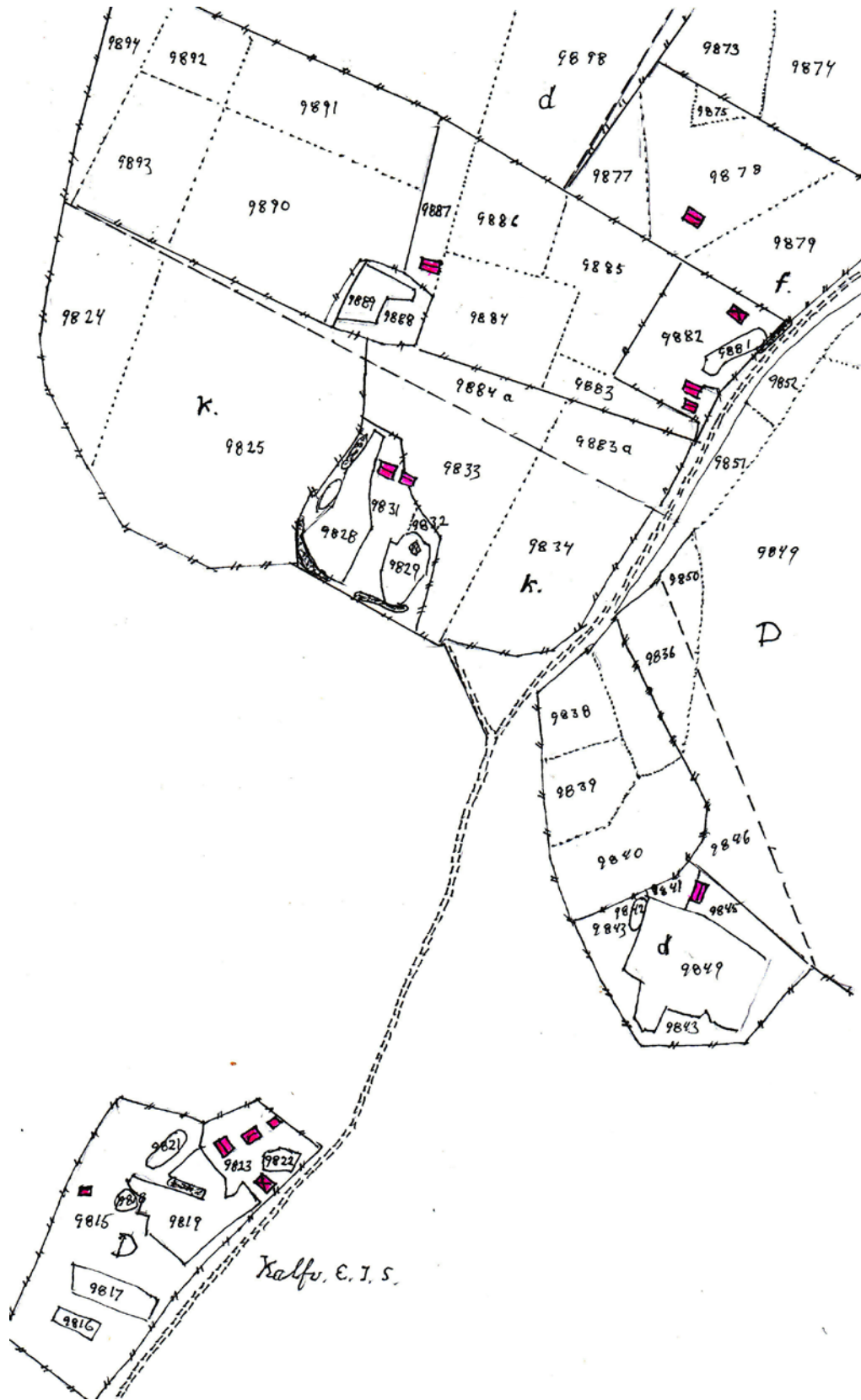
Idtjärnsbodarna.
År 1827.

Del av karta över
fäbodan inom Grangärde.
Nyhammars Bruks arkiv.
Kop. av Kjell Vadfors.

Idtjärnsbodarna. Norra delen. Laga Skiftet 1866.

Idtjärnsbodarna. Södra delen med Hedmans bodar. 1866

Delningsbeskrivning. Laga Skiftet 1866 - 1876.

9815	slog	9882	<u>tomt</u> och slog
9816 - 9819	åker	9883 - 9888	slog
9820	stenrös	9889	åker
9821 - 9822	åker	9890 - 9904	slog
9823 - 9826	slog	9905	åker
9827	4 stenrös	9906	sten i åker
9828 - 9829	åker	9907 - 9908	slog
9830	slog	9909	stenmur
9831	<u>tomt</u> och slog	9910	åker
9832 - 9841	slog	9911	<u>tomt</u>
9842	stenrös	9912	<u>tomt</u>
9843 - 9844	slog	9913 - 9926	slog
9845	<u>tomt</u>	9927	2 stenrös
9846 - 9853	slog	9928 - 9929	slog
9854	stenmur	9930	2 stenrös
9855	åker	9931	slog
9856 - 9858	slog	9932	åker
9859	sten	9933	stenrös
9860	slog	9934 - 9935	slog
9861	åker		
9862	stenrös		
9863	åker		
9864 - 9879	slog		
9880	sten		
9881	åker		

Av ovanstående delningsbeskrivning framgår att det år 1866 fanns 5 tomter i Idtjärnsbodarna.

